

Piros pünkösöd, juttasd tiszta fényed'
Ma is minden bánkodó szívének,
Hogy ki tévelyg kétségbe', homályba':
Világító sugaradat áldja.

Habozóknak oldjad meg a nyelvét,
Világosítsd hittel föl az elmét.
Hogy az eszme szívből szívbe szálljon,
Diadallal az egész világon!

Piros pünkösöd, szállj le a világra,
Taníts meg új nyelvre, új imára.
Oszlasd széjjel mindenütt az éjet,
Szeretnek sugara, Szentlélek!

(Reviczky Gyula: Pünkösöd ünnepére – részlet)

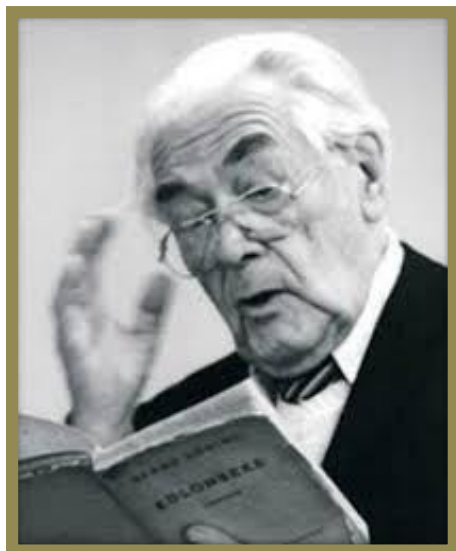
BULÁNYI GYÖRGY

EMBERHEZ MÉLTÓ TEOLÓGIA

1.

Valamikor az élet ütőerén tartottam a kezemet.

Legalábbis azt gondoltam, hogy tudom, hogy hány óra. A csehek már másodszor csinálnak olyasmit, amire mi nem látunk képesnek lenni. Mit csinálnak? Felmérik magukat a cseh katolikusok, hogyan állnak az Úr színe előtt. Már kétszer is megtették. Hírt adtunk mind a kettőről a

Koinóniában. Először: a 2000/novemberi számban, ahol nemcsak lefordítottuk **Oto Mádr** *Conciliumban* megjelent cikkét (*Földalatti egyház: világiak részvétele vagy szektásodás*), hanem foglalkoztunk is vele (*A Concilium 36/3-as száma*). Másodszor pedig a jelen és múlt havi számunk hozza – két részletben – egy szerzőpáros, Dolista és Machula írását: *A teljes szkepticizmus a felsőbbség iránt*.

Valamikor. Mikor gondoltam magamról, hogy tudom: hány óra? Úgy ötven-hatvan-

XXI. évfolyam 5 szám 2014. május

A Koinónia régebbi számai elérhetők:
www.faragoferenc.webnode.hu

Bulányi Gy.: Emberhez méltó teológia	2592
Yancey Ph.: Öt következtetés	2595
Farkas I.: Csak engedem...	2600
Honekamp F.: Legyen elég...	2603
Tamáská P.: Szolgálatmegtagadók	2604
Dryp: Liliomkerti gondok	2605
Dryp: Miről mi jut az eszembe...	2608
Könyvajánló	2609
Gyász hír	2612

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családjunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség; koinonia.tarsak@gmail.com

hetven évvel ezelőtt. Láttam – mert benne voltam – a mátyásföldi egyházközség életét. Végigregöltem cserkészeimmel a szabolcsi falvakat, s mellékesen Zoltán Palinak összeregöltünk '47-ben egy Barankovics-párti képviselőiséget is. S Debrecenben s az ország bármely városában megmozdult ifjúság, férfiak és nők, amikor '48 körül magyarázni kezdtem nekik a *nem-szalón Krisztusról* és a kisközöségekről. A java papok mind velem voltak, s csak a jezsuiták terjesztették rólam, hogy biztosan zsidó vagyok, s ebből magyarázható nagy-nagy *nyugtalanúságom*. A püspökök kissé óvatosak voltak, de megszelídítettük többnyire azokat is. Egy egészségesen és egységesen lélegző egyházban éltem. A fogoly bíboros is rangot adott bátorságunknak. A békepapok, a Rákosival *megegyező*, azaz neki engedelmeskedők még erős kisebbségben voltak akkor.

Aztán később is, amikor kijuttem a börtönből és szállító munkás státusban ugyan, de minden vasárnapomat, hajnaltól kezdve, a péceli plébánián töltöttem és miséztem, prédikáltam, gyóntattam

naphosszat... – akkor is tudtam, hogy hány óra. Majd ugyanígy voltam a 70-es években, amikor az elején megírtam a *Lelkipásztori Marketinget*, a végén pedig az *Egyházrendet*. Ebben a két évtizedben is úgy gondoltam, hogy látom, mi van az egyházban. 1950-től 1980-ig *Mi vagyunk az egyház-élményem és élményünk volt*. Aztán meg kellett tanulni, hogy *á – dehogy: szemét, egyházromboló eretnekek vagyunk!* A korábbi harminc év alatt végig – találoztam nagy titokban püspökeinkkel, s mindig ugyanazon az oldalon voltunk. Utána már csak Endreyvel, meg még egy-kettővel. Ezután lettünk eretnekek.

Hogyan is írta magánlevelében Ratzinger? Így: *Reméltem, hogy az Ön számára magától értődő lesz az egyház ítélete után újra orientálódni... mihelyt tudomására jut... Hiába remélte. Nem volt számomra magától értődő az újra-orientálódás. Ha eddig a földalatti kisközösség volt az üdvösség útja, mért lesz ezután a megegyezés és a kommunistáknak lefekvés az üdvösség útja? Azért nem volt magától értődő, mert e három évtizedben megtanultam csak Jézusra figyelni. S az egyház ítélete után orientálódni már csak akkor tudtam, ha ez az egyházi ítélet Jézus után orientálódott. A kommunisták által halálra félemlített Lékai szájából nem tudtam és nem is akartam az egyház ítéletét hallani, mert **az egyház szent szó volt nekem: azokat jelöli, akik Jézushoz igazodnak.** Ma is azokat.*

A 80-as években az egyházi cselekvés vagy szereplés porondjára kerülnek azok, akik eddig nem voltak ott láthatók-hallhatók. (Azok, akik korábban hétköznap láthatatlanok, vasárnap meg érthetetlenek voltak – vagy nagyon is egyértelműen fűjták, amit kellett.) Ez az évtized az egyház meggyalázódásának az évtizede: mi sűrű sorokban megyünk a börtönbe, s elítélőink immár nemcsak a Párt, hanem az egyházi hierarchia is. Ez utóbbi is, melynek ítélete szerint a Bokor katonáskodást-nem-vállalói megbontják az egyensúlyt a Varsói Szerződés és a Nato között (Paskai *teológiai* érve!).

Az a folyamat, amely a II. vatikáni zsinattal kezdődve 1964-ben részleges megállapodást eredményezett a Párt s a vatikáni hierarchia között, felgyorsította a katolikusok elhűtlenedési („szekularizációs” – Gergely J. szerint) folyamatát, ami egyébként a 45 utáni rendszerváltásnak keményen szorgalmazott követelménye és következménye is volt. Pécelen a 60-as években, a legkeményebb papi helytállás mellett is észlelhető volt a templomba járók lassú fogyatkozása. A folyamatnak csak a felgyorsulását eredményezte a megállapodás. *Ja, ha a papok lefekszenek, akkor mi sem kockáztatjuk a bőrünket!* – így gondolkodott a templombajárás kockázatát mérlegelő állam- és egyházpolgár.

Világossá akarom tenni pozícióm. Helyzetemből folyóan én csak ezt gondolhatom: az ateizmustól kapott egyházi működési lehetőségek nem szolgálhatják Jézus ügyét, mert e lehetőségeket az ateisták csak akkor adják, ha lényeges jézusi tartalmakat zárójelbe teszünk. Példa:

Poggi monsignore, a Vatikán utazó nagykövete közli velem ’81 tavaszán a Hiltonban Miklós Imre üzenetét, hogy hajlandó zöld utat nyitni mindenféle kisközösségi munkának, ha lemondunk a katonáskodás megtagadásáról. Mit ér a kommunisták nagy ajándéka: szabad immár világiakból is hitoktatókat képeznünk? Mit ér ez, ha egyszer azon azt kell megtanulni, hogy Jézus és a kard szépen megférnek egymás mellett. Kopernikuszi fordulat játszódott le bennem az elmúlt félszázadban, amikor megértettem: államilag megengedetten *mondhatom a katolikus krédót, ha egyszer a katolikus embernek szabad gyilkolnia, s erőszakot igénybe vennie.* Mondhatom, de Jézus Istene előtt meg nem állhatok. *Bizony mondom, nem ismerlek titeket!* Mert az *Uram, Uram* mit sem számít, csak a *mennyei Atya akaratának teljesítése.*

Következésképpen én e félszázad egyháztörténetét egyszerűen látom. Fölfelé ment az egyház jézusi ázsiója, amíg a jézusi tartalmakat hirdethettük benne, mint egyházi tartalmakat. S lefelé megy az egyház Jézust megmutató szerepe, ha ezeket nem hirdethetjük. Tudom, hogy a Bokor ezeket a jézusi tartalmakat képviseli. Tapasztalom, hogy ezektől a jézusi tartalmaktól 89 előtt és 89 után egyaránt elzárkózik a római és a hazai hierarchia hatására a Jézustól egyre inkább eltávolodó hazai egyház – hierarchia és hívők egyaránt. Nincs, aki szót emeljen kirekesztésünk ellen: *nem vállalják fel.* Ennek az egyháznak lehet ötször vagy ötvenszer annyi megnyilvánulása, mint amire az elnyomás éveiben lehetősége volt, de az ötször vagy ötvenszer annyinak jézusi értéke kizárólag a megnyilvánulások jézusi tartalmától függ. Ugyan mennyi lehet ez az érték, ha egyszer minket, múltunkat félre kell tolnia?!

2.

Oto Mádrnak megvan a maga nem nagyon elismerő véleménye mind Davidek, mind a magam teológiájáról. *Dolista és Machula* viszont inkább ismerteti a cseh teológiát (a magyarral ugyanis nem foglalkozik), mint minősíti. De közös Mádr és a szerzőpáros munkájában, hogy mindhárman a múlt ellenálló és börtönviselt teológusaira emlékeznek, s egyikük sem említ bárkit is az államhatalomtól elfogadott 89 előtti teológusok közül, vagy a 89 után beköszöntött politikai szabadságban feltűnő teológusok sorából. (Nálunk azonosak a két csoport személyei – s ez érvényes más foglalkozásokat űzőkre is, még a politikusok egy részére is.)

Emberhez méltó élet csak emberhez méltó gondolatból fakadhat. Az emberhez méltó teológia meg miből fakad? Nem abból, amiből az emberhez méltó tudomány. A tudományt, a filozófiát és a teológiát meg kell különböztetnünk egymástól. A tudomány tapasztalatokat rendszerez. A filozófia viszont emberben megszülető olyan gondolatokat rendszerez, amelyek nem

ellenkeznek a gondolkodás törvényeivel. **És a teológia mit csinál? A különféle vallási közösségeken belül tekintélyre jutott nézeteket rendszerezi.**

Míg a tudomány egyetlen, mert a tapasztalatok nem ellenkezhetnek egymással... míg a filozófia elvben egyetlen, mert a gondolkodástörvények azonosak, csak a gyakorlatban a gondolt eredmények mikroszkóppal vagy centiméterrel nem igazolhatók... – addig a teológia elvileg akárhányféle. A hatmilliárd embernek nem azonos az ujjbegye, s nem azonos az sem, hogy mit gondol Istenről. Ha mind a hatmilliárd tudna találni magának tíz-tíz embert, aki elfogadja azt, amit személy szerint ő maga gondol az Istenről, akkor lehetne hatmilliárd vallás a jelenben. Mivel azonban tízszer kevesebben, azaz csak hatmilliárdan vagyunk, a mondott tíz-tíz személy segítségével csinálhatnánk hatszáz millió vallási közösséget. Csinálhatnánk, de nincs annyi. Mennyi van? Kevesebb. Hazánkban van talán kétszáz bejegyzett vallási közösség. Ha nem volna létszám- és egyéb küszöbe a bejegyzésnek, talán volna négyszáz is. Ennek a négyszáznak legalább 95 %-a nem magyar produktum, másutt találták ki; mi csak – mondjuk – húszat hívtunk belőle életre. Summa: a tízmillióra esik húsz vallás. Tízmilliárdra húszezer. Aligha van ennyi. De van – mondjuk – hatezer, s mindegyikükre esik átlagban egy millió hívő.

Vallási közösség akkor támad, amikor valakinek istenélménye, istentapasztalása, vagy egyszerűbben: csak gondolata támad Istenről, s ezt olyan erővel tudja közölni, megjeleníteni életvitelben, csodában, liturgiában embertársai előtt, hogy amit képvisel, hitre talál náluk. Ábrahám istenélménye hitre talált feleségében, fiában, unokájában, azaz Jákob/Izraelben, s annak ivadékaiban: Mózesben is. Mindezek az ivadékok elhitték Mózesnek, hogy szólt hozzá Isten az égő s el nem égő csipkebokorból, s ebből lett a zsidó vallás. Valakik elhitték, hogy Jézus az Isten fia, és feltámadt, miután saját és zsidó főpapja keresztre feszítette, s ebből lett a ma már közel kétmilliárdnyi kereszténység – mindenbizonyal ezernél is több felekezetre bomolva. Felekezés pedig úgy történik, hogy Luther nem hisz a pápának, s valakik meg hajlandók hinni Luthernek, s lesznek lutheránusok, azaz evangélikusok. VIII. Henrik, Kálvin, Zwingli, Jakob Hutter viszont nem hisz Luthernek, de talál olyanokat, akik hisznek az említetteknek, s lesznek az anglikánok, reformátusok, zwingliánusok és hutteriek. Mindezen s a többi nem említett keresztény és nem-keresztény valláson, vallásfelekezeten belül óhatatlanul csinálják a teológiát. Mért *óhatatlanul*? Azért, mert igazolni kell, hogy nekünk van igazunk, s nem a többi hatezernek.

3.

Hogyan kell emberhez méltó teológiát csinálni? Előbb azt mondom el, hogy hogyan nem lehet. Így: **biztosan nekem van igazam, és mindenki más vagy hazudik, vagy téved.** Toynbee szerint a vallások eredeti bűne: az önközpontúság. Ennek az oka: mindegyik meg van győződve arról, hogy csak egyetlenegyszer történt

kinyilatkoztatás az Isten részéről, s ezt történetesen éppen az ő biológiai-szellemi ősei kapták meg. Ha pedig ugyanazt a kinyilatkoztatást ápolja, tiszteli két vallási közösség, akkor azon az alapon képviselhetik az egyes felekezetek a vastagon szedett tételt, hogy az **Isten** az ő felekezetük alapítóját vagy mindenkori vezetőjét ajándékozta és ajándékozta meg azzal a képességgel, hogy szolgáltathatja az emberiség számára az egyedül helyes eligazítást, s minden, ami ettől eltér, az – minimum – tévedés következménye. Így nem lehet emberhez méltó teológiát csinálni. Sajnos: az emberiség eddigelé főleg vagy kizárólag ilyen emberhez nem méltó teológiát csinált. Azt hiszem, ma is ezt csinálja. Csak a múltban sokkal sűrűbben végezte ki a tőle eltérő eredményre jutókat, mint a jelenben. Ez az engedékenység azonban sajnálatosan nem annyira a tolerancia, mint inkább a közöny eredménye. Akik számára nagyon fontos, hogy csak a maguk teológiájának legyen igaza, azok ma is sokkal sűrűbben iktatják ki az életből a más hiten levőket.

Egykori dogmatanárom szerint elő kell venni a kiskatekizmust, s azt kell magyarázni – így kell teológiát csinálni. Hát lehet így is, de aligha visz előre, mert féltő, hogy a gondolkodó emberben közönyt szül, a primitívben pedig fanatizmust, esetleg gyilkolási hajlandóságot is. Hogyan kell tehát emberhez méltó teológiát csinálni? A kiskatekizmus biztosan az első lépések közé tartozik, bár nem a legelső. A *Kis kacsóid összetéve szépen, / Imádkozzál édes gyermekem* – hamarabb formálja lelkünket. Később ajánlatos egy nagyobb katekizmust is elolvasni. Aztán lehet arra az eredményre jutni, hogy vallom mindig azt, amit vallásom vezetői mondanak, mert teljeséggel rendetlen dolog, hogy felmondok egy hitvallást, aztán nem hiszem, amit mondok, meg nem egészen azt hiszem, amit a szöveg mond.

Ezzel a dolgok közepébe értünk. Hogyan mondhatom egy szövegre azt, hogy *hiszem*, amikor jól tudom, hogy milliárdok másra mondják, hogy hisznek. És hogyan mondhatom, amikor tudom, hogy nálam sokkal képzetesebb emberek abszurdumnak tekintik hitvallásom szövegének egyik vagy másik kitételét? Mit is jelent tehát, amikor valaki ezt mondja: hiszek? Gyerekkorban hiszünk anyukánknak mindabban, amit mond, s a tanító néninek is hiszünk, hogy az *a* betűt tényleg úgy kell leírni, ahogy ő mutatja. Úgy gondolom, hogy ez a hit = a teljes bizalom egy személyben: ez a személy nem akar nekünk rosszat, nem ver át, javunkra van és él nekünk. Negyedik elemista koromban a tanító bácsi büntetésül az utolsó padba ültetett. Azt tanította-állította, hogy Újpest – város, s számomra elképzelhetetlen volt, hogy Budapest tövében legyen egy másik város is. Jelentkeztem, s alighanem a kételkedésemet teljesen kifejező hangszóval ennyit mondtam: *Újpest – város?* Azonnal szedhettem a cókómkómat. Befejeződött életem 9. évében az ősbizalom kora. A tanító bácsi pimaszságnak vette. Ahogy

Ratzinger leveléből kiderült, ő is pimaszságnak vette, bár a 60-as éveim második felét tapostam már, s ő egy tízzel fiatalabb is volt nálam. Megint vehettem a cókómókot. Nem akartam pimasz lenni sem a negyedik elemiben, amikor ő született, sem hatvan évvel később, 1987-ben, amikor őmiatta vehettem a cókómókot...

Mondhatom, hogy hiszem, hogy Jézus az Isten fia. Mondhatom, hogy ő mindenben eligazított minket, s az evangélisták hűségesen írták le, amiket mondott. Mondhatom, hogy a római egyház szenthagyománya tévedhetetlenül eligazít engem abban, hogy miként kell értenem Jézus szavait. A tanító bácsinak annak idején csak ennyit kellett volna mondania: *Kisfiam, hogy melyik falu s melyik város, azt a belügyminisztérium határozza meg, s már éppen húsz éve (1907) papirosuk van az újpestieknek, hogy ők bizony város.* S megnyugodtam volna. A Ratzinger pedig azt írta nekem, hogy papi alapmagatartásból kellene tudnom, hogy minden úgy igaz, ahogy nekem az egyházi illetékesek mondják. Például Lékai, aki közölte velem pár évvel korábban, hogy Gál, Vanyó, Huba hivatalból képviselik számomra az egyház tévedhetetlen tanítását. Ma is hiányzik belőlem irányukban ez az ősbizalom. Nincsen papirosuk a Jóistentől, ahogy az újpestieknek volt a minisztériumtól.

Mi tehát a hit, ha egyszer a személyiségfejlődés következtében az embert elhagyja az ősbizalom. Lehet, hogy az ősmagyarokban érvényesült az ősbizalom, amikor s sáman a tetejetlen fa története kapcsán elmondta, hogy milyen a világmindenség. De bennem már nincs. Miért vagyok akkor római katolikus. Ez a kultúram. Ez ma az én tetejetlen fám. Ami a hatezer vallás hitvallásában található, azoknak a tételeknek java része igazolhatatlan és cáfolhatatlan. Az enyémben is, a másokéban is. Hogyan igazolható Jézus istensége? És hogyan cáfolható? Nem lehet igazolni, nem lehet cáfolni. Nem is kívánják a kereszténytől. Csak azt, hogy higgye.

Mi tehát ez a hit? Emberhez nem méltó hiszékenység? Mindenképpen veszedelmes valami. Aki elhiszi magáról, hogy birtokában van az igazságnak, s egyedül ő van birtokában annak, az történelmet csinál. Sajnos, nem az Isten Országának történelmét, hanem a világét, amely Jézus szótárában sátni jelentésű – *a világ fiai*. Könnyen olimpiai bajnok lesz a kultúrák között – a népek kirablásában, legyilkolásában. A keresztény népeket ezzé tette a hit. Nem a szeretet erőit, hanem a rablás és ölés erőit fokozta fel bennük.

Nem érdem és nem kiváltság. Nem saját derékségem következménye, és nem is Isten ajándéka, hogy azt hiszem, ami elválaszt engem a világ többi hatezer vallásának hittartalmaitól. Kultúrát is választ az ember, és vallást is. Kultúrát sem választ az ember, és vallást sem. A kultúrát, melybe beleszülettem vagy amelyet választottam, a vallást, melybe beleszülettem, vagy választottam – az ember megbecsüli. Nem objektív értékítélettel, csak subjektívval:

*Szép vagy, alföld, legalább nekem szép!
Itt ringatták bölcsőm, itt születtem.*

*Itt boruljon rám a szemfödél, itt
Domborodjék a sír is fölöttem.*

Lehet számomra nagyon is drága a vallásom, de tudjam, hogy embertársaim számára ugyanolyan drága lehet az övék. Egyetemes emberi jelenség, hogy az ember meg akarja ragadni az őt megteremtő Istent a maga teljes valójában, s kultúránként különböző eredményt hoz ez a megragadási törekvés. *Homo est animal religiosum*, de ahányféle az ember, annyiféle a vallása, s nincs értelme annak, hogy kinek sikerült igaz képet rajzolni Istenről. Lehet csodálni egymást azért, amit meglát a véges ember a végtelen Istenből. De ha pogányokról kezdek beszélni, a következő pillanatban már a kardomat ránthatom, s ez biztosan idegen az Istentől.

Az ember vallást teremt – ez a *fides generalis*. Az ember különböző és különböző vallásokat teremt – ez a *fides specialis*. S az ember a lelkiismeretében csalhatatlanul tudja, hogy jónak kell lennie, hogy nem szabad azt tennie mással, amit nem kíván magának, hogy úgy kell szeretnie felebarátját, ahogy saját magát – s ez a *fides universalis*. Általános, sajátos és egyetemes hite van embernek. Ez a harmadik, az e g y e t e m e s az, amely erkölcsi feladatként jelentkezik az ember életében. Ennek a teljesítésén fordul az Isten Országáa.

Az elmúlt félszázadban cseheknél, másutt, nálunk, akárhol lehetőségünk támadt ennek a feladatnak a meglátására. A hierarchiák keményen fizettek a meglátásért. Lényegében leeretnekeztek érte. Milyen alapon? Eltértünk vallásunk zsinórmértékétől ebben meg abban meg akármiben. Eltértünk attól, ami az emberiség életében hatezerféle. Eltérünk attól, ami egyedül igaz, s amivel szemben minden más – tévedés.

Talán azért nem születik felmérés az egyházilag-államilag engedélyezett hazai teológiatermésről, mert akik művelik ezt a teológiát, titkon érzik a fentebbiekben elmondottaknak az igazát? Akkor is kár a felmérés elmaradásáért. A felmérés segíthetne meglátni, hogy bármelyik vallás csak folkkór, s Jézus is ezért nem szaporította a vallásokat. Csupán elmondta, hogy mindegyik vallásnak a **fidesz univerzális, az Istentől az embernek adott egyetemes hittartalmat** kell hordoznia, szolgálnia.

KAPU

Jézus a kapu.

Átlép magán:

benned van.

Háló Gyula

PHILIP YANCEY

ÖT KÖVETKEZTETÉS

1. A Krisztus és a kultúra közötti összeütközések elkerülhetetlenek

John Howard Yoder ötvenegy olyan esetet számolt össze, amikor Jézus felhívta a figyelmet valamilyen igazságtalanságra. A történelemből tudjuk, hogy Jézus követői szorosan mesterük nyomában járnak e téren. Az első keresztények fontos szerepet játszottak például olyan kegyetlen római szokások felszámolásában, mint a gladiátorviadal vagy a csecsemőgyilkosság, de azóta is komoly erkölcsi kampányt folytatunk nyilvánvaló visszaélések – például a rabszolgaság – ellen. Hiába vannak elenyésző kisebbségben például az anabaptisták, és bármennyire elszigetelten élnek is, olykor nekik is ütközniük kell a kultúrával: pacifizmusuk megítéli a társadalmat.

Az egyháznak okosan kell mérlegelnie, mely igazságtalanságok ellen érdemes küzdenie, ám a kegyes távolságtartás sem az egyháznak, sem az államnak nem tesz jót. A „két ország” lutheri doktrínája ugyancsak próbára tétetett a náci Németországban, de az egyház megbukott a vizsgán.

Az individualista hitet gyakorló, az állammal való szembeállítás hagyományát nem ismerő német egyházi vezetők túl későn emelték fel szavukat. Sőt eleinte számos protestáns vezető kifejezetten örült a náci hatalomátvételnek mint a kommunizmus alternatívájának. Ma már felfoghatatlan, hogyan válhatott a keresztények jelszavává az a mondat: „Horogkereszt a mellkasunkon, kereszt a szívünkben.”

Egy kisebb csoport végül mégiscsak felismerte a veszélyt. Martin Niemöller – kissé arcátlan címmel – kiadott egy igehirdetés-sorozatot: *Christus ist mein Führer* [Az én Führerem Krisztus (nem Hitler)]. Hét évet töltött emiatt koncentrációs táborban, Dietrich Bonhoeffert pedig ki is végezték egy másikban. Végül a keresztények közössége maradt az egyetlen számottevő csoport Németországban, amely ellenállt Hitlernek. Minden más csoportosulás – a szakszervezetek, az országgyűlés, az orvosok, a tudósok, az egyetemi tanárok, az ügyvédek – megadta magát. Egyedül a keresztények fordultak szembe az állammal, mert ők egy másik hatalomnak fogadtak hűséget. Bátor kiállásukkal fel is hívták magukra a világ figyelmét: a *New York Times* 1933 és 1937 között közel ezerszer adott hírt a német egyház harcáról.

A háború véget ért, és Németország keleti része máris egy újabb önkényuralmi rendszer kellős közepén találta magát: kezdetét vette négy évtizednyi szovjet uralom. Néhány éve interjút készítettem egy szászországi lelkésszel, aki számtalan történetet mesélt el a kommunizmus uralma alatt élő keresztények nehézségeiről. A lelkész gyermekei csak korlátozottan tanulhattak tovább, ő maga pedig vízvezeték-szerelőként

dolgozott, hogy kiegészítse csekély illetményét. „Miután ledőlt a fal”, mesélte a szokásos, gyakran ismételt szófordulattal, minden megváltozott. Bár Szászország lakosságának mindössze húsz százaléka jár templomba, becslése szerint az országgyűlési képviselők hetven százaléka gyakorló keresztény. A náci, majd a kommunista uralom bukását követően egyfajta lelki vákuumba került a társadalom, a keresztények pedig a helyzetet kihasználva, az immár szabad országban segítettek lerakni a morál és a jogrendszer alapjait. Ők tudták a legjobban, hová vezethet, ha a keresztényeket kirekesztik a közéletből.

Mint ahogy ez a lelkész is megtapasztalhatta, társadalmi változást csak fáradtságos, bonyolult erőfeszítések árán lehet elérni, és ez egészen másfajta feladat elé állítja a hívőket, mint az önkényuralom túlélése. Ahhoz, hogy erkölcsi konszenzust hozzunk létre egy demokráciában, nem kevés fortélyra, meggyőző erőre, kompromisszumra van szükség. Stephen Mosma, Michigan állam egykori keresztény képviselője leírásából tudjuk, micsoda küzdelmekbe került, míg sikerült keresztülvinniük az ittas vezetésre vonatkozó helyi szabályozást – egy ilyen kérdésben például nyilvánvalóan szükség van egyértelmű erkölcsi konszenzusra. Annak idején úgy képzelte: az, hogy a társadalom javán munkálkodva tölti el az életét, olyan lesz, mintha a kandalló pattogó tüze mellett ülve egy színes kertkatalógusból válogatna zamatos zöldségeket és színpompás virágokat. A valóság ezzel szemben a kertész kétkezi munkájához hasonlít: ásni, gyomlálni kell, és fel kell venni a harcot a kártevőkkel szemben.

Erkölcsi kérdésekben fekete-fehér, abszolút igazságokhoz szoktunk, csakhogy egy demokráciában mindig alkun és kompromisszumon alapul a politika. Koop tisztifőorvost annak idején súlyos bírálatok érték a „mindent vagy semmit” elvét valló konzervatívok részéről, akik az abortusz kérdésében teljességgel elzárkóztak a kompromisszumtól. Koop, aki hasonlóan vélekedett, és az abortusz minden formáját elutasította, mégis arra a következtetésre jutott:

Az életvédő mozgalommal kapcsolatban az az egyik probléma, hogy csak száz százalékban tudnak gondolkodni. A történelemre visszatekintve látható, hogy ha – tegyük fel – 1970-ben vagy 1972-ben leültek volna tárgyalni az anyai döntésszabadságot pártolókkal, akkor megegyezhettek volna abban, hogy az abortusz csak az anyai élet védelmében, beteg gyermek esetében, szexuális erőszakot és vérfertőzést követően elfogadható. Ezzel az azóta végrehajtott terhességmegszakítások kilencvenhét százalékát megelőzhették volna.

Az életvédőknek előbb fel kellett ismerniük, hogy nem ragaszkodhatnak az abszolútumokhoz. Ezért taktikát váltottak, hogy legalább megpróbálják korlátok közé szorítani az abortuszra szánt pénzt, elérjék a szülői beleegyezés kötelezővé tételét fiatalok esetében, és visszaszorítsák az előrehaladott terhességeket

megszakítását. Azóta már több száz hasonló törvényt fogadtak el az egyes államokban.

A demokrácia megköveteli tőlünk, hogy akkor is elismerjük embertársaink jogait, ha mélyen nem értünk egyet velük. Udvariasan és tisztelettel kell viszonyulnunk hozzájuk, és el kell ismernünk emberi méltóságukat. Megpróbálhatjuk meggyőzni őket, de senkit nem kényszeríthetünk semmire. A modern demokrácia bizonyos értelemben a kereszténység talajában gyökerezik. Az etika „sebészeiként” kell nagy gonddal megítélnünk, hogy mely erkölcsi értékek vonatkoznak a társadalom egészére, és hogy miként érvényesíthetjük őket.

2. A keresztények bölcsen ítélik meg, miért érdemes küzdeniük!

Peter Berger a vallás „világot fenntartó”, „világot felrázó” feladatáról ír. Az Amerikai Egyesült Államok alapítói felismerték, hogy a demokráciában – ahol kevesebb a külső kényszer, és nagyobb a szabadság – mindig szükség van valamiféle vallási alapra, amely irányt mutathat és ösztönzést adhat a polgároknak. John Adams szavaival: „Semmiféle felfegyverzett hatalom nem képes megbirkózni az emberi szenvedéllyel, ha azt nem tartja féken erkölcs és vallás... Az alkotmányunk egy erkölcsös és vallásos nép számára készült. Másfajta nép kormányzására teljességgel alkalmatlan.” A nemzet vezetői számítottak arra, hogy az egyház betölti „világot fenntartó” feladatát, és a jó cselekvésére tanítja és készíti föl a polgárokat.

Ami az egyház „világot felrázó” feladatát illeti, abban még több bölcsességre és körültekintésre van szükség. A politikailag aktív hívők sajnos hajlamosak elvetni a sulykot. Az 1840-es és 1850-es években működő, különös nevű kezdeményezés, a „Know-Nothing” („Semmittudók”) mozgalma a katolikusokkal kapcsolatban keltett hisztériát, veszélyesnek minősítve őket. Mark Noll történész számol be egy 1844-es philadelphiai perpatvarról, amely azt követően tört ki, hogy egy katolikus püspök kérvényezte, hogy a katolikus iskolákban ne a protestáns, hanem a katolikus Bibliából olvashassanak fel. Felkelés tört ki, több katolikus templomot felgyújtottak, és több mint egy tucat ember meghalt. Még 1960-ban is megtörténhetett, hogy az Evangéliumi Keresztények Nemzeti Szövetsége felszólította felekezetének lelkészeit, hogy a reformáció világnapján – közvetlenül a John Kennedy győzelmével záruló választások előtt – azt hirdessék a szószekeken, hogy milyen veszélyekkel járhat egy katolikus vallású elnökjelölt megválasztása.

Az egyházak egyik emlékeztető kampánya a szesztilalom érdekében folyt, amelybe minden más politikai erőfeszítésnél több energiát fektettek az evangéliumi keresztények. Dicséretükre legyen mondva, az egyházi vezetők átlátták a demokrácia működését, és megértették, miként juthatnak konszenzusra. A szesztilalomért folytatott kampány a kitartó tájékoztatásnak, a jó szervezésnek és a hatékony lobbinak

köszönhetően vezethetett sikerre. Szószólói sikeresen győzték meg a közvéleményt arról, hogy az alkoholfogyasztás súlyos következményekkel jár az egészségre és a várható életkorra nézve, növeli a szegénységet, rombolja a családokat, rontja a munkahelyi teljesítményt, és társadalmi hanyatláshoz vezet. Az első feministák is csatlakoztak a kampányhoz, szélesítve annak bázisát. Még a Szesztilalom Pártja is létrejött, elnökjelöltet is állított. Két évtized elteltével már nem csupán öt állam volt absztinens, hanem negyvennyolcból negyvenhat állam fogadta el az alkoholfogyasztást tiltó alkotmánymódosítást.

A nemzet öt éven át nagyrészt tartotta is magát a törvényhez, majd ismét terjedni kezdett az alkoholfogyasztás, ám ezúttal vandalizmussal, korrupcióval és bűnözéssel társulva. A törvény túl szigorú volt, ráadásul más vallások, például a katolikusok és a zsidók fenntartásokkal fogadták. Paul Johnson történész végső mérlege szerint „ami eleinte az amerikai evangéliumi mozgalom legnagyobb győzelmének tűnt, az végül a legnagyobb vereségének bizonyult”. A protestánsok elbuktak az erkölcsi hadjáratban, kivonultak a politikai életből, és csupán a huszadik század második felében tértek vissza tömegesen.

Minél inkább mellékes kérdésekre koncentrálnunk, annál kevésbé leszünk képesek igazán fontos erkölcsi kérdésekkel foglalkozni. Az erőszakos bűncselekmények és az általánossá vált fegyvertartás összefüggésében vagy a nukleáris leszerelés témájában nemigen hallatják hangjukat az evangéliumi keresztények. A szegények egészségügyi ellátásával, az özvegyek és árvák védelmével kapcsolatosan is alig-alig szólalnak fel, noha mindkét kérdésben bibliai parancs mutat irányt számunkra. Évente mintegy tizenhárommillió gyermek hal éhen a világon, ám róluk sem gyakran esik szó evangéliumi körökben. A globális felmelegedés miatti aggodalmakat ellenben egy gúnyos legyintéssel elintézik, hiába veszi azokat komolyan a tudósok túlnyomó többsége. Hangzatosan hirdetjük a család értékét, a konzervatív vallásos csoportok mégis elleneztek a törvényjavaslatot, amely szerint fizetés nélküli szabadság járhatott volna a nőknek szülés után.

A konzervatív vallási csoportok elképzelései gyakran szóról szóra megegyeznek a konzervatív politikai oldal programjával ahelyett, hogy a Biblia értékrendjét követnék. Az amerikai társadalom nagyrészt azért nem nézi jó szemmel a konzervatív keresztények politikai szerepvállalását, mert a múltban jelentéktelen ügyekért folytattak kampányt, miközben az igazán fontos kérdésekben feltűnően hallgatagok maradtak.

3. A keresztényeknek okosan kellene harcolniuk

Mint említettem, az evangéliumi keresztények eddig nem szerepeltek valami fényesen. A Christian Broadcasting Network egyik mérnöke egy alkalommal a műholdas technika lehetőségeit kihasználva

megszakította a Playboy csatorna adását, ahol éppen az „Amerikai eksztázis” című műsor futott, és a következő üzenetet olvasta be: „Így szól az Úr, a te Istened: emlékezz meg a szombatról, szent nap legyen az. Térjete meg, mert elközelített az Isten országa!” A szövetségi ügyészség később vádat emelt ellene. Az illető főnöke, Pat Robertson is számos különös nyilatkozatot tett az elmúlt években. Az egyenlő jogokra vonatkozó alkotmánymódosításról például így vélekedett: „A feministák nem a nők egyenjogúságáért küzdenek, hanem egy szocialista, családelleses politikai mozgalmat építenek, amely arra biztatja a nőket, hogy elhagyják a férjüket, meggyilkolják a gyermekeiket, boszorkányságban vegyenek részt, lerombolják a kapitalizmust, és váljanak lesbikussá.”

Szorgalmasan, körültekintően kell munkálkodnunk azon, hogy nyitott fülekre találjunk a valláshoz eleve szkeptikusan viszonyuló társadalomban. Ez csak úgy lehetséges, ha – Jézus szavait idézve – okosak vagyunk, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok. Attól tartok, hogy az esetlen felszólalások, az ellenségkeresés, a fontos kérdésekben tanúsított hisztérikus magatartás – egyszóval a kegyelem hiánya – végül majd olyan károkat okoz, hogy a társadalom semmiféle útmutatásra nem fog igényt tartani a részünkről. Az efféle taktikák – hogy a hurrikánokat és a terrorizmust Isten büntetéseként értelmező megjegyzésekről ne is beszéljünk – egyértelműen aláássák a keresztények hitelét.

Mindeközben – noha a média figyelmét elkerüli – akadnak olyan keresztények is, akik igen találékonyan vívják a maguk erkölcsi csatáit. A Prison Fellowship International elnevezésű nemzetközi börtönmisszió olyan sikeres munkát folytat az elítéltek között (amire szintén felszólít a Biblia), hogy már több ország kormánya is rájuk bízta a börtöneit. Az International Justice Mission nevű szervezet a helyi hatóságokkal együttműködve küzd a szexuális célú nemzetközi emberkereskedelem ellen. Megtörtént eset, hogy egyik munkatársuk látogatást tett egy korrupció vezetőként ismert polgármesternél, és közölte vele: „Tudjuk, hogy ön részesedést kap a prostitúcióból befolyt profitból. Mindketten tisztában vagyunk vele, hogy ezt tiltják az önök törvényei. Két megoldás lehetséges: visszajövünk kamerával, és leleplezzük önt a sajtóban, vagy hőst csinálunk magából, mert együttműködik velünk a hálózat felszámolásában. Maga dönt.”

Martin Luther King Jr. kidolgozott egy igazán ötletes stratégiát az 1960-as években, amelyet azóta sok jó ügy érdekében bevetettek már. A szeretet erejét – a hegyi beszédet tekintve alapul – ötvözte Mahatma Gandhi erőszakmentes ellenállásával. „Mielőtt Gandhi írásait olvastam volna – mondta King –, azt hittem, hogy a jézusi etika kizárólag egyéni kapcsolatokban működik.” Gandhi példája azonban megtanította arra, hogy a jó ügyért a szeretet mozgalmával is lehet harcolni. „Úgy éreztem, ez az egyetlen olyan, erkölcsi és gyakorlati szempontból egyaránt elfogadható mód szer, amellyel az elnyomottak kivívhatják szabadságukat.”

Szintén okos taktikát folytatnak azok a protestáns keresztények az utóbbi időben, akik egy-egy konkrét ügy érdekében szövetségre lépnek katolikusokkal, zsidókkal, muzulmánokkal. Valamennyien egyistenhívők, és olyan Istenben hisznek, aki kinyilatkoztatta, milyen erkölcsi elvek szerint kell élnünk. Valamennyien hozzájárulhatnak a társadalmi részvételhez. Még a magát fundamentalistának nevező Tim LaHaye is egyetért azzal a gondolattal, hogy „több közös van bennünk, mint azokkal, akik szekularizálták ezt az országot”. Ma már megszokott látvány, hogy ortodox rabbik, katolikus papok és evangéliumi lelkészek kart karba öltve tiltakoznak egy-egy abortuszklinika bejáratánál.

Ötven evangéliumi keresztény és római katolikus szövetségbe lépett ötven zsidóval, hogy számba vegyék azokat a célokat, amelyekben egyetértenek: az örökbefogadás reformja, a válás reformja, a felelőtlen szexualitás és az erőszak visszaszorítása, jellemformálás az iskolában, hogy csak néhányat említsék. A tisztán szekuláris társadalom veszélyeire a zsidó rabbik hívják fel a lehangosabban a figyelmet. Nagy port kavart például Joshua Haberman rabbi cikke, amely a Policy Review című lapban jelent meg „A Bibliaövezet¹ Amerika biztonsági öve” címmel. A szerző – a hitleri rezsim túlélője – a következőképpen fogalmaz cikkében:

Zsidóként vannak bizonyos nézetkülönbségek köztem és a különféle, bibliahívő keresztények között: például teológiai, szociális vagy közügyeket érintő kérdésekben. Olykor felháborítanak a szélsőséges fundamentalisták fanatikus megnyilvánulásai és merev dogmatizmusa. Am minden nézetkülönbségnél és kifogásnál fontosabbak azok a közös morális és spirituális alapok, amelyek összekötnek a keresztényekkel, még a fundamentalistákkal is. Az erkölcsi értékrendet, amelyre ez a nemzet felépült, a Biblia inspirálta. Ma már Amerika Bibliaövezetét tekinthetjük a biztonsági övnek, amely hosszú távon biztosíthatja jogainkat és szabadságunkat.

Ezek a vallási vezetők érzik, hogy napjainkra életbevágóan szükségessé vált az egységes erkölcsi állásfoglalás, és a közös ügy érdekében készek félretenni nézetkülönbségeiket.

4. A kultúra alakításában részt vállaló keresztényeknek különbséget kell tenniük erkölcstelenség és törvénytelenység között

Bill Clinton amerikai elnök igyekezett ezt szem előtt tartani. Keresztény emberként, mint mondta,

¹ *A Bibliaövezet az Amerikai Egyesült Államok azon területeinek elnevezése, ahol elsősorban az evangéliumi protestáns felekezetek határozzák meg a kultúrát, és általában jellemző a konzervatív társadalomszemlélet és a hívők magas aránya. Nagyjából egybeesik a déli államokkal. (A szerk.)*

erkölcsi kérdésekben a Bibliában keresett útmutatást. Az Egyesült Államok elnökeként azonban nem nyilváníthatott minden erkölcselenséget törvénytelennek. Egy országos napilap ismert rovatvezetője azonnal le is csapott erre a megjegyzésére, és élesen támadó cikket közölt Clinton „opportunisták etikájáról és hamis vallásosságáról”.

Clintonnak azonban igaza volt. A „Ne kívánd...!” parancsa erkölcsi követelmény, része a tízparancsolatnak. De törvénybe foglalhatja-e ezt a tiltást bármiféle hatóság vagy kormány? A büszkeség bűn, talán a bűnök legrosszabbika, de be lehet-e tiltani? Jézus egyetlen parancsban foglalja össze az ószövetségi törvényt: „Szeresd az Urat, a te Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből!” – betartathatja-e velünk ezt a parancsot bármiféle emberi hatalom?

A keresztényeknek kötelességük engedelmeskedni Isten parancsainak, ám ebből még nem következik, hogy törvényre is kell emelni ezeket az erkölcsi elveket. Még Kálvin Genfjében sem merték törvénybe foglalni a hegyi beszédet. Kurt Vonnegut, a satirikus hangvételű amerikai író jegyzi meg: „A boldogmondásokat valamilyen oknál fogva még a lehangosabb keresztények sem szokták emlegetni. Közben – gyakran könnyes szemmel – követelik, hogy a középületekben legyen kitéve a tízparancsolat. Pedig az nem is Jézustól, hanem Mózesstől származik. Egyiküktől sem hallottam még olyan követelést, hogy a hegyi beszédet, a boldogmondásokat tüzzék ki a falra.”

Néhány éve címlapon közölték az újságok, hogy az alabamai legfelsőbb bíróság egyik bírója szembeszállt a törvénnyel, és a bíróság épületében felállított egy közel két és fél tonnás gránit emlékművet a tízparancsolat tiszteletére. Tettét azzal indokolta, hogy minden törvény alapja a tízparancsolat. Jómagam keresztény emberként természetesen elfogadom a tízparancsolatot mint Isten útmutatását az ember számára, különösen mert egyetlen törvény (a szombat) kivételével Jézus is megerősítette azt. Ám ahogy a bíró fotóját nézegettem az újságban, eszembe ötlött: a tizből mindössze két parancsolat (a „Ne öl!” és a „Ne lopj!” törvénye) állja meg a helyét a mai jogrendszerben. A többi nyolc, bármilyen fontos is, nem foglalható törvénybe egy pluralista társadalomban.

A keresztények manapság a melegek jogait vitatják. Mindkét oldal egyetért abban, hogy ez egy erkölcsi természetű kérdés. Néhány évtizede hasonló jellegű vita folyt az anglikán egyház berkein belül, mégpedig a válás kérdésében. A házasság szentségéről, valamint a válás helytelenségéről jóval részletesebben ír a Biblia, mint a homoszexualitásról. Annak idején C. S. Lewis sokakat meghökkentett, amikor a válás lehetővé tétele mellett foglalt állást, mert úgy vélte, hogy a keresztényeknek nincs joguk ráerőltetni a társadalomra az erkölcsi meggyőződésüket. Bár erkölcsi alapon továbbra is ellenezte a válást, különbséget tett erkölcs és törvény között.

5. Az egyháznak óvatosan kell alakítania kapcsolatát az állammal

Edward Gibbon szerint az ókori Rómában a vallások a nép szemében egyformán igazak, a filozófusok szemében egyformán hamisak, a kormány szemében egyformán hasznosak voltak. A társadalomnak szüksége van a vallás által felállított korlátokra, és az állam mindaddig örömmel fogadja ezeket, amíg az övé az utolsó szó.

A Hitlert ünneplő evangélikus hívők meglepődtek, amikor megtudták, hogy ezentúl a kormány fogja kinevezni az egyházi tisztségviselőket. A lelkészeknek esküvel kellett hűséget fogadniuk Hitlernek és kormányának. Oroszországban Sztálin és kormánya teljes uralmat gyakorolt a hitoktatás, a teológiai képzés és a püspökök kinevezése fölött. Kínában ma is az államtól kapják fizetésüket a Három Én gyülekezetek lelkészei: így tartja ellenőrzése alatt őket a kommunista kormány.

Az egyház ereje leginkább ellenállásában nyilvánulhat meg: a társadalom lelkiismeretként szolgálhat, ha tisztes távolságot tart az államtól. Minél közelebb merészkedik hozzá, annál kevésbé lesz képes megkérdőjelezni a környező kultúrát, és annál inkább kockáztatja legfőbb üzenetét.

A világban megfigyelhető mintával ellentétben a keresztények az egyént ünneplik, míg az intézményekre gyanakvással tekintenek. Jézus azt a parancsot bízta követőire, hogy tegyenek tanítvánnyá minden népet. Megkeresztelni, tanítani, számon kérni egyes embereket lehet, de kormányokat, iskolákat, bíróságokat nem. Nem kaptunk olyan megbízást, hogy keresztény országgá tegyük az Egyesült Államokat vagy bármelyik másik országot – ez amúgy is lehetetlen vállalkozás lenne. Richárd Niebuhr testvére, Reinhold szembeállítja az egyént az intézménnyel. Intézmények nem tudnak szeretni, az igazságszolgáltatás a legtöbb, amit elvárhatunk tőlük. Minden intézményt folyamatosan a büszkeség és arrogancia kísértése fenyeget, és a történelem legnagyobb borzalmainak éppen ez vált a táptalajává.

Egy barátom mesélt egy emlékezetes című előadásról – „Az orvos, a pap és a prostituált” –, amelyet orvostanhallgató korában hallott. Mindhárom „hivatás” gyakorlója a társadalom fölé helyezi az egyént. A prostituált a társadalmi stigma ellenére teljesíti kliensei kívánságait; az orvos nem kérdezi, hogyan szerezte páciense a nemi betegséget vagy a lőtt sebet, csak kezeli a beteget; a pap egyetlen bűnöst sem küld el a gyóntatófülkéből.

1995-ben különös eset rázta meg a kultúrák háborújában egymással szemben álló feleket. Norma Leah McCorvey, a híres 1973-as bírósági tárgyalás egyik résztvevője megtért, megkeresztelkedett és bekapcsolódott az életvédő kampányba. Meghökkentő módon épp Randall Terry utódja, az Operation Rescue nevű szervezet igazgatója vezette hitre. McCorvey

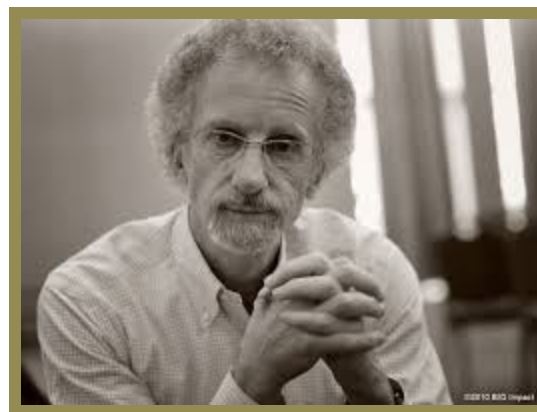
elbeszélése szerint akkor állt be a fordulat a gondolkodásában, amikor az igazgató már nem az ellenfelet, hanem az embert látta benne. A szervezet vezetője bocsánatot kért tőle, amiért korábban nyilvánosan csecsemőgyilkosnak nevezte, és többször is elbeszélgettek a parkolóban cigarettaszünet közben. Később McCorveyt egy hétéves kislány, akinek az édesanyja szintén az Operation Rescue-nál dolgozott, meghívta a gyülekezetükbe. Az abortuszpártiak magára hagyták McCorveyt – a nő gyanús kábítószerügyletei, alkoholfogyasztása, lesbikussága, erőszakossága nem volt jó reklám a táboruknak –, de pár keresztény vezető nem sajnálta az időt, hogy a hitről beszélgesse vele, és fél évig távol tartsa tőle a sajtót. „Végző soron Isten az, aki képes megváltoztatni az embert – mondja ma McCorvey. – Ha változást akarunk elérni, nincs hatásosabb a keresztény bizonyosságtételnél.”

Ha az egyház a széles körben értelmezett kultúra megreformálását tűzi ki céljául, azzal azt kockáztatja, hogy elhomályosul a kegyelem evangéliuma, és ő maga is csak a hatalmi harc egyik résztvevőjévé válik. Eközben óhatatlanul átalakul az evangélium, mert a politizáló vallás mindig a legkisebb közös nevezőt keresi. A politikailag aktív vallás soha nem választana vezetőjének egy gyáva árulót vagy olyan valakit, aki lábbal tapossa az emberi jogokat – márpedig Isten épp ilyen férfiakat, Pétert és Pált jelölte ki arra, hogy a kegyelem üzenetét elvigyék a világba. Ha azt nézzük, kit tekint „jó polgárnak” a modern kori kultúra, az első keresztények különös gyülekezete aligha ütné meg a mércét: anyagi javakkal nem rendelkeztek, de a családi élet, a biztonság és a népszerűség szempontjainak sem igazán feleltek meg. A civil vallás elvárja, hogy osztozzunk a nemzet katonai dicsőségében, miközben az evangélium arra hív, hogy vegyük fel a keresztet. A civil vallás presztízst és befolyást kínál fel, miközben az evangélium szolgálatra hív. A civil vallás megjutalmaz a sikerért, az evangélium megbocsátja a kudarcot. A civil vallás szerint tiszteletre méltó állampolgárként kell élnünk, ámde az evangélium azt mondja, legyünk „bolondok Krisztusért”.

A Brezsnyev-korszakban, a hidegháború csúcspontján Billy Graham ellátogatott a Szovjetunióba, hogy állami és egyházi vezetőkkel találkozzon. A nyugati világ konzervatívjai élesen bírálták, amiért rendkívül udvariasan és tisztelettel bánt az oroszokkal. Prófétafént kellett volna fellépnie, és el kellett volna ítélnie az emberi jogok és a vallásszabadság sárba tiprását, hangoztatták. Egy kritikus hang így fogalmazott: „Dr. Graham, most ötven évvel visszavetted az egyházat!” Graham lehajtotta a fejét, és azt felelte: „Nagyon szégyellem magam, ugyanis minden örömmel azon voltam, hogy kétezer évvel vessem vissza.”

*Részlet Philip Yancey: **KERESZTÉNYEK ÉS POLITIKA – Kelletlen barátság** című könyvéből (HARMAT Kiadó, 2013)*

A SZERZŐRŐL

Philip Yancey mintegy húsz évig tevékenykedett újságíróként Chicagóban: dolgozott a Campus Life nevű ifjúsági magazin szerkesztőjeként, és cikkeket írt különböző, például a Reader's Digest, a Saturday Evening Post, a National Wildlife és a Christianity Today című lapokba. Számos ismert, mély hitű kereszténnyel készített interjút, köztük Jimmy Carter amerikai elnökkel, Millrcl Fullerral, a Habitat for Humanity nevű segélyszervezet alapítójával, és Dame Cicely Saundersszal, a hospice mozgalom elindítójával. 1992-ben feleségével, Janettel, aki szociális munkásként és hospice lelkigondozóként dolgozik, a colorádói hegyek közé költözött. Miközben egyre jobban megismerte a világot, írásaiban egyre inkább befelé fordult, meditatívabbá vált. „Az írás olyan önvizsgálatra kényszeríti az embert, hogy egyre inkább keresem a módját, hogy kézzelfogható kapcsolatba kerüljek a világgal. Hobbim a sielés, a hegymászás, a hegyikerékpározás, a golf, a világjárás, a kocogás, a természet, a teológia (kis adagokban), a politika, az irodalom és a klasszikus zene.”

LABDA

A labda üres,
kívül a világ.
Ha kifordítod,
minden benne van.

Labda vagy.

AXIÓMA

Vagyok, mert vagy.

Háló Gyula

FARKAS ISTVÁN

CSAK ENGEDEM...

*Most nem sietek, most nem rohanok,
Most nem tervezek, most nem akarok,
Most nem teszek semmit sem,
Csak engedem, hogy szeressen az Isten!*

*Most megnyugszom én, most elpihenek,
Békén, szabadon, mint gyöngye gyermek,
És nem teszek semmit sem,
Csak engedem, hogy szeressen az Isten!*

*S míg ölel a fény és ölel a csend,
Árad belém és újjáteremt,
Nem teszek semmit sem,
Csak engedem, hogy szeressen az Isten!*

*Új gyümölcs terem, másoknak terem,
Érik csöndesen, erő, győzelem,
Ha nem teszek semmit sem,
Csak engedem, hogy szeressen az Isten!*

Az éneknek ezek a szavai nem egy karizmatikus csoport, nem is egy pünkösdista közösség és még csak nem is a híres zenélő tevéiek közösségében hangzottak el. Nem, ezek az idei Bokorünnep első énekeként hangzottak fel vagy százötven torokból, gitár kísérettel a Piarista kápolnában. És nem először hangzottak fel, hanem jól ismert énekként. Hányszor elénekeltük már...? És mindig együtt, legtöbbször közös alkalmakkor, ünnepeken. És ez így helyes is, mert ezek az alkalmak tényleg különlegesek a Bokor-testvérek életében. Leszámítva a nagyszámú szervezőt, gyerekefelügyelőt, könyvárúst, segítőt, zenészt és előadót, akik nem engedhették meg magunknak, hogy ne siessenek, ne rohanjanak, ne szervezzenek, ne tegyenek semmit sem, többségünknek – nekik köszönhetően – tényleg nem kellett sietnünk, rohannunk, szerveznünk, akarnunk, hanem engedhettük, hogy szeressen.

Az volt akkor és azóta is az az érzésem, hogy ott, akkor szeretett az Isten. Nemcsak azért, mert láthattam azt a sok kis éppen totyogó csöppséget, akik az előadások alatt még semmit sem tudva, szabadon vándoroltak a kápolnában;

nemcsak azért, mert annyi régi, évtizedes baráttal, testvérrel, ismerőssel köszönthettük egymást, válhattunk néhány szót, merülhettünk el egy-egy pillanatra mélyebben is egymás szemében, hanem azért is, mert volt néhány pillanat, amikor – mindezek mellett – megérezhettem, hogy ez a szeretet nem kötődik sem a Bokorhoz, sem a Piarista kápolnához, sem az ünnepi alkalomhoz, hanem ott lehet velem folyamatosan, bárhol és bármikor, ha *engedem, hogy szeressen*.

Sokszor és sokat írtam már arról, hogy hol, mikor, milyen körülmények közt lepett meg ez az ott is megtapasztalt érzés, élmény. Évek óta kutatom, miért nem fogadhatjuk be bármikor, miért várunk külső eseményekre, miért másokra, lelkigyakorlatra, lelki-vezetőre, ünnepre, vasárnapi szentmisére, csoport- vagy egyéni találkozóra, vagy az esti imára. És lassan rájövök, hogy mindezek, a maguk módján eszközök voltak, mindezek megállások voltak, mindezek „*most*”-ok voltak, vagy legalábbis annak lehetőségei. És mivel évekig, évtizedekig szándékosan-tudatosan gyakoroltuk ezeket, lassan, titokzatosan, mások számára érthetetlenül *új gyümölcs terem, másoknak terem, /érik csöndesen, erő, győzelem*. Magányos farkasként ez sokáig számomra is érthetetlen volt. Bele kellett kóstolnom az „együtt” ízébe, abba, hogy egyedül szinte semmit sem lehet tenni, együtt talán többet, de – mint kiderült – ennek az *újjáteremtésnek* az elérése érdekében valójában semmit. Tenni, semmit. Sőt, minden amit ezért tettem, akartam, szerveztem, rohantam ennek a rovására tettem. És mégsem tehetem meg, hogy ne tegyem a dolgom, akarjak, szervezzek, rohanjak, tervezek. Nem, mert két világban élek. Az egyik *árad belém, éltet, újjáteremt, gyümölcsöt hoz, ha engedem*; a másik *másoknak terem*, a mások szükségletét szolgálja, hogy éljenek és... talán hozzátesszük: hogy ember módjára élhessenek.

Igen. Itt akadnak, itt szakadnak meg a dolgok. Az adás, a szolgálat és a szelídség alapelvei a másik világot, a mások szükségleteit szolgálják – bár szolgálnák mindenkin át és folyamatosan. Ez egy olyan szükséglet, amit a gazdagok nem értenek. Nem azt nem értik, hogy támogatni kell a szegényeket, mert a segélyezés, a karitatív munka lassan, de biztosan globális mértéket kezd ölteni, hanem azt, hogy amit önmagunknak megtartanak, az örökre elveszett számukra. Amit megtartunk magunknak, az megtart minket – önmagának. Világunk egyik alaptörvénye, hogy folyamatban vagyunk – úgy is mondjuk: minden változik. Már ez is nehezen fogadható el, ha magamra vagy szeretteimre vonatkoztatom, de még elmegy. Az azonban, hogy ebben a folyamatban szakadások vannak és ezek a szakadások tartják fenn, teszik lehetővé a folyamat fennmaradását, az már nehezen érthető. Pedig csak egy nyugodt figyelem szükséges hozzá, hogy meglássuk: például a lélegzésünkre figyelés, például a gyomrunkra figyelés, például az ének mondanivalójára figyelés. Vagy, hogy aktuális legyek, a böjt mondanivalójára figyelés. De nem csak itt. Mai életünk

elektromosságra és elektronikára alapozott élet. Minden elektromos jelenség mögött is, alapként ott ez a törvény: a feszültségkülönbség, az ellenállás, a tárolás és az áramlás. Minden és mindenhol ez az, amiről szó van, legyen az egy éppen nyíló jácint, egy galambpár tavaszi bűgása, a felhők mozgása, vagy éppen az elektronoké, a csillagoké. Valahol hiány támad és a hiányba beárad valami. Ez a mozgás tartja fenn az életet, hozza létre újra és újra a formák sokaságát, ez teremti a feltételeket is az élethez, mert alaptörvény. Farkasinszky Tibor a Miska-kancsó ősi istenség- és világjelképünk című könyvében említi meg a világ, őseink számára még élő alaptörvényei egyikeként az egyidejű hajtás-ösztönzés és gátlás-korlátozás világtörvényét. Ahol a folyamat elakad – korlátozva van, hiány lép fel -, ott lép be a segítség – a hajtás-ösztönzés, ha van számára hely. Ha belegondolunk egy kicsit – és nyugodtan megtehetjük, hiszen nem ez az egyetlen forrás, amiben erről a világtörvényről, ha nem is hivatalosan, nem is ezekkel a fogalmakkal, de tudunk – egyetlen reményünk ebbe van elvetve. És ezt mindenütt világtörvényként említik. A kérdés mindig az, hogy milyen minőség árad be a hiányba. A Hegyi beszédből nagyon jól ismerjük azt, aki rendet tesz lelkében, kiűzi a gonoszt és... mikor az visszatér, szépen előkészített, kitakarított helyet talál, így hetedmagával költözik vissza. Talán ez a történet ránk, Bokrosokra már nem igaz, de hogy helyet csinálnánk valami magasabbnak, szokatlannak, valami újnak, hogy az a megszokott helyét átvehesse, hát az már nehezebb ügy. És itt – világtörvényről lévén szó – nemcsak és elsősorban nem a bűnökről van szó, nemcsak a „mi ezt így értelmezzük”-ről, nemcsak a „mi ezt így szoktuk”-ról, hanem minden megszokott gondolkozásmodunkról, érzelmi reakciónkról, megszokott mozdulatunkról, megnyilvánulásunkról, ami azonnal kezel egy szokatlan helyzetet, egy elakadást, egy kapott beáramlási lehetőséget. Lefordítja a saját nyelvére, lehúzza a maga szintjére, berakja egy ismert skatulyájába, vagy azonnal eldobja, mint értelmetlent, butaságot, vagy még jól le is szólja, kritizálja, vitát nyit róla, miszlikre szedi vagy éppen egyetlen részletét elemzi ki az egész figyelembevétel nélkül. Azt hiszem ezt mindannyian ismerjük, elszenvedjük és gyakoroljuk. Ez a kis egyszerű fenti ének pedig éppen erről beszél: *most nem én..., csak engedem...beáradni azt, ami éltet, feltölt, épít, tanít, fejleszt, újjáteremt.* Nem bevetem, hanem odaadom neki magamat, a készüléket, hogy használja arra, amire tervezte. És ez egy másik világ.

Amink van, az belénk köt, megszilárdít, betölt, korlátoz, végső soron elhasznál, lerombol. Mit akadályoz ez meg? Azt, hogy *békén, szabadon szeressen, áradjon belém, újjáteremtsen az Isten.* Ez egy nagyon különös dolog. Ez az, amit még nem látunk, mert nincs hozzá érzékszervünk. Azt érezzük, hogy szomjasak vagyunk, meg éhesek, és azt is, ha valaki megsért minket – késsel vagy szóval vagy csak egy szájbiggyesztéssel. Már talán azt is, ha mellettünk más van ilyen helyzetben. De ez a másfajta hiány, ez a másfajta éhség alig jelentkezik. Pedig ehhez a

megakadás is és így a táplálék is itt van. Ha be is fogadjuk, nem emésztjük meg, nem válik a lényünké, azonnal felhasználjuk valamire, amire a világ igényt tart. Miért, meg lehetne takarítani belőle – kérdezhetnénk? Nem tudom. Egy biztos számomra - és ezt Gromon András evangélium elemzése és tanulmányai is alátámasztják: akiben összegyűlik ez a beáramló, megemésztett, így a lényévé váló „anyag”, az képes tisztán (másképp) látni, képes tisztán (másképp) gondolkodni, képes tisztán (másképp) érezni és tenni az egyetlen, ami szükséges. E nélkül az „anyag” nélkül pedig a második világ, a mi világunk sem működik megfelelően. Ez a tett az, amit egyes vallások a Nagy Tettnek neveznek, mert a világon a legnehezebb ezt elérni: ezt a „hagyni-”, ezt az „engedni összegyűlni”-t, átítatódni vele és hagyni megnyilvánulni; ezt, amit ott, akkor és már annyiszor énekeltünk. A nehézsége abban áll, hogy úgy gondoljuk, mi már ezt tesszük, ennek az erejével, ezzel a lelkiismerettel, erővel és győzelemmel. És sokszor talán így is van. És különben?

A *most* talán nem véletlenül szerepel annyiszor az énekekben. És az a furcsa kis „*ha*” a végén... A *most*, *most* van. Nem csak a Bokorünnepeken és nem is csak a csoport találkozókon, a lelkigyakorlaton, ha egyáltalán van. A nehézség annak meglátásában áll, hogy a *most*, *most* van. *Most*, amikor éppen beszívom a levegőt vagy éppen kifújom. *Most teremt újjá, most árad belém, most szeret szabadon*, ha engedem. Nem mondhatom, hogy köszönöm már vettem elég levegőt, már nem kérek. Erre miért mondom? Lehet ebből elég? És mi van akkor, ha ezt nem tudom és nem figyelek rá? Semmi. Éltet, árad belém e nélkül is, csak úgy: „szeressen akkor is, ha nem kérem” - mondja a költő. A lényeg, hogy tegyem a jót – mondjuk. Sokszor feltettem a kérdést magamnak már: mire várt Jézus húsz évig? Mennyi jót tehetett volna az ő képességeivel? Igen. Talán jogos a kérdés. Valamit tudott, ami ennek a tevésnek előfeltétele volt és ma is az. *Ha nem teszek semmit sem, csak... , akkor terem gyümölcs, erő, győzelem.* Talán ezzel készült húsz évig, hogy aztán már teljes szívvel, teljes lélekkel, minden erővel...

Ugyanakkor ott a kert élő példája. Nemrég láttam a BTV jóvoltából „Az ember, aki fákat ültetett...” című filmet. Milyen ismerős is a téma. Van egy hatalmas hiány... Nem emberléptékű. Embertelenül nagy. Hány ilyen van ma...? És valaki, aki nem odavaló, nem az övé a föld, nem akar belőle hasznot húzni, csak látja a hiányt, egyszer csak elhatározza, elültet néhány ezer hektáron makkot. Hogy honnan jött az a „*aranyszín toll*” - ahogy Sinka írja a Virágballadában -, nem tudni. A *mindenség*ből – írja. Minden nap százat ültet. Semmi sem kell hozzá, csak makk és egy vasbot, amivel lyukat fúr a Provence-i köves talajba. Hiszen van ideje. Csak úgy. Elkezd valami lehetetlent, valami teljesen valószínűtlent. Nem hívja oda a rádiót, az újságírókat, senkit. Elkezd valamit, *újjáteremt valamit*, ami ezt a hiányt betöltheti – elismerés nélkül és teljes

valószínűtlenségben teszi. Mindennek ellenére teszi. Mit neki haszon, közélet, engedély, hozzáértés, szerződés, reklám, szponzor. Bakfitty. Teszi, teszi éveket. És visszatér a tájba, a vidékre az élet. Nem azonnal, pár tíz éven belül. Nem számít. Beengedni, látni és kezdeni, ez számít. Azonban az első lépés nem maradhat ki. A második sem, mert akkor valami félremegy. Vakhit lesz belőle – és automatikusan csalódás a vége. És a nehézség az, hogy az első két lépés esetleg éveket is eltart – talán tíz-évekig is, ha valaki nem kapja örökségül. És a saját kertünk – ha van? Mennyi munka van vele, amíg jó föld lesz, s mennyi utána, hogy az maradjon, mennyi várakozás – türelmes várakozás –, amíg a magok kihajtanak, és mennyi, mire termőre fordul. Ideje van mindennek... És ki végzi a munkát? A földdel kapcsolatosat a kertész – ha rendes kertész. És a többit? Engedi, hagyja...? Ő bizonyára, hiszen rendes, a rendben van, tudja mi az ő dolga és mit kell a természetre hagynia. Meg is teszi minden nap. És a saját „földünk”? Nem a másiké, a sajátunk? Ó, az már évtizedek óta terem – mondjuk. Már nincs vele tennivaló, magától terem – százannyit; no jó, harminc-annyit.

A BTV nagyszerű dolog. Ott kaptam választ a „hogyan” kérdésre is. A hogyan lehet kapcsolatba kerülni a forrással - kérdésre. Az összejtudatásról láttam nemrég egy kis előadást. A professzor elmondta, hogy etikailag zűrös volt, hogy felesleges embriókból kellett összejteket levadászni. Ez patkányoknál még elment, de embereknél zűrös. És ekkor előállt egy japán kutató, aki képes volt a már módosult, vagyis némileg specializálódott – vagyis szöveti összejtekből genetikai-átprogramozással alap, embrionális összejteket előállítani. Azt tette, amit minden rafinált csatornavadász képes megtenni, ha nincs elég pénze az összes tévécsatorna előfizetésére. Ő is rájött, hogy a specializáció mögött ott marad az eredeti embrionális összejt összes adottsága, csak „szűrőkkel le lesznek fedve” bizonyos funkciók és ettől lesz speciális. Ha ezeket a „szűrőket” eltávolítják, ott az embrionális összejt. Az etikai probléma kivédve – mehet a további kutatás, a gyógyszerkutatás és majdan a gyógyítás. Szóval ez a film áttételesen azt mondta nekem, hogy van egy ős adó-vevő bennem és talán másokban is. Erre a készülékre az elmúlt néhány száz év hagyománya számos szűrőréteget rakott. Így az eredeti „világvevő”-ből egy egy-csatornás, speciális vevő forrás lett. Azt veszi, amit a szűk környezete ad. Ezt veszi és ezt is adja. Mi mást tehetne. Ha viszont ezekkel a lehetőségekkel, amiket a japán kutató felfedezett, valaki nekiáll egyenként lehámozni ezeket a – gondolkozásbeli, érzelmi, világszemléleti, tudományos és vallási „rétegeket”, akkor előbb-utóbb, ha nagyon éberem figyel rá, nehogy újra bekoszolódjon, lesz egy „világvevője”, ami lehetővé teszi, hogy *szerezze az Isten*. Ami, valljuk be őszintén, nem egy kis dolog. Miben szenved ma leginkább hiányt az ember világa, ha nem ebben? Jól értjük? A készülék ott van minden emberi lényben. Az elkoszolódás apáról-fiúra szálló, globális, földi-világ méretű. Számomra nyilvánvaló, hogy valami érdekében így kellett lennie, de

ma már felesleges. Ha azonban a legkisebb nyilvánosság is derül egy ilyen akcióra, annak vége. Gazdagsággá válik, vagy a kutyák elé vettetés esete. Úgy kell csinálni, ahogy a fákat ültető ember: egyedül, azon a földön, amin él, logikátlanul, valószínűtlenül, látva önmaga semmiségét és hatalmas hittel, látva, hogy „minden felülről jön”. Akkor úgy fog kinézni kívülről, hogy *...nem teszek semmit sem*. Belülről pedig – belülről és azok közt, akik értik a módját és együttműködnek – látszik: *csak engedem, hogy szerezzen az Isten!* De az is lehet, hogy az egész kis ének mondanivalója sokkal egyszerűbb és csak nekem vannak ilyen fura gondolataim róla. Hiszen csak tenni kell a jót! Csak...

Kőbánya, 2014. Nagyböjt havában

KI KIT REKESZTENE KI?

Avagy: akinek nem inge, ne szaggassa meg ruháit!

(Cs. S. mesternek)

Beszélhetsz ezeknek, Rabbi!
A mammon urai buták,
s a tömeg csak szavakat fog fel.

Olajág s „hozsanna” tegnap,
de mára zúg a „feszítsd meg!”
Kajafás tréfát nem ismer:

„Igazság? Veszélyes dolog.
Egy követ fuj velünk? Jöhet.
Bírálni merészelsz? Vessen!”

„Tévedtem.” - csak ennyit nyögi ki
(gyomrod ha nem szakad bele),
s kegyesen keblére ölel.

Varannai Csaba

KERESZTEM

meredek hegyoldalon
meggörnyedve botorkálok
társam: gyöngé hitem
vállamon cipelem
súlyos keresztem
vádlón, dacosan kiáltok az égre:
csak az enyém ilyen nehéz,
nem látok senkit, ki ily magasra felért
bátorít, hogy higgymem
szelíd mosollyal rám tekint az Isten

Villebald

FELIX HONEKAMP

LEGYEN ELÉG A „KEDVESKEDÉSBŐL”!

A többség kényelmesen elvan azzal a véleménnyel, hogy a kereszténység a béke, a megbékélés, a szeretet vallása. Nem csak a protestánsok, de a katolikus korszellemkövetők és a jó emberek is a pacifizmus és az atomerő-ellenzék kelléktárából szolgálta/szolgálja ki magát, és tud így mindig a társadalom politikailag korrekt oldalán maradni.

Ez az egész a keresztényekről alkotott olyan képhez vezetett a társadalomban, mely hamisabb már nem is lehetne. E kép szerint egy keresztény fő tulajdonsága, hogy „kedves”. A keresztény segít az utcán az időseknek, szemetét szépen szortírozva dobja a kukába, bio-energiát használ, alkoholt csak mérséklettel iszik, még szóban sem verekszik. Az e képtől eltérő keresztényeket – legjobb esetben – fundamentalistának bélyegzik. Egy ember keresztényi lelkületének fokát abban mérik, hogy kijelentéseiben mennyire alkalmazkodik a tömegvéleményhez, vagy fordítva, milyen kevésbé zavarja meg a társadalom békéjét, ami valójában csak egy ingatag megállapodáson nyugszik.

Mindig voltak/vannak olyanok, akik zavarják ezt a nagy békeséget, akik mindig mindent sötéten látnak. Például olyanok, akik elvetik a házasság előtti nemi életet, az abortuszt, és különben is sokat adnak arra, hogy mielőtt valamiről véleményt alkotnának, megvizsgálják, hogy mit mondott arról Jézus.

Csak hogy ezek, társadalmilag nézve, eddig kívülállók voltak, akiket nem kellett komolyan venni, és pár viccel el lehetett intézni.

Most viszont úgy tűnik, hogy a keresztényeknek egy új fajtája van kialakulóban, akik, bár lehet, hogy teológiai kérdésekben eltérő véleményen vannak, abban megegyeznek, hogy a döntő kérdésekben harciasan lépnek fel. Ragaszkodnak ahhoz, hogy hitüket nyilvánosan megélhessék, a hitigazságokat kimondhassák, akár alkalmas, akár alkalmatlan, örök értékekért küzdhessenek, és akik eközben még azt is vállalják, hogy emiatt a facebook-csöcselék megtámadja őket. Hogy eközben esetleg közülük egyesek ügyetlenkednek, nem számít, a fő, hogy képviselhessék azt, amit az igazságnak tartanak.

E réteg számának növekedését mutatja az a kétszáz ezer aláírás, mellyel azon semmiért sem felelős politikai kaszt oktatási reformja ellen tiltakoztak, mely a szeméttűzrafelhasználás, a klíma-neutrális hűtőszekrények és az energia-takarékos villanykörték mellett most éppen a szülők legősibb jogaiba, gyermekeik nevelésébe akartak brutálisan beavatkozni.

Az állampolgárok, mindenekelőtt a keresztények ilyen megmozdulásaira azért is szükség van, mert a kényes politikailag korrekt kérdésekben egyházi vezetőik előkelően tartózkodnak a véleménynyilvánítástól és a tiltakozástól. Nem mellékes az sem, hogy az ilyen akciók

bátorságot adnak, hogy a keresztények újra szembe merjenek szállni a világgal, a korszellemmel, akkor is, ha eközben olyan benyomást hagynak hátra magukról, hogy tüskék a társadalom testében.

Mint mindig, ha a Bibliát csak részleteiben idézik, bár nem az egész képet közvetítjük, mégis szükség van rá, hogy Jézust idézzük azok után, hogy a béke és „kedvesség” hangoztatása időközben az egyházon belül egyfajta politikai korrekt kifejezéssé és viselkedéssé züllött:

»Azokat, akik megvallanak engem az emberek előtt, én is megvallom majd mennyei Atyám előtt. De aki megtagad az emberek előtt, azt én is megtagadom mennyei Atyám előtt. Ne gondoljátok, hogy békét jöttem hozni a földre. Nem békét jöttem hozni, hanem kardot. Azért jöttem, hogy szembeállítsam az embert apjával, a leányt anyjával, a menyét anyósával. Az embernek a tulajdon családja lesz az ellensége. Aki apját vagy anyját jobban szeri, mint engem, nem méltó hozzám. Aki nem veszi vállára keresztjét, s nem követ, nem méltó hozzám. Aki meg akarja találni életét, elveszíti, aki azonban elveszíti értem életét, az megtalálja.« (Mt 10,32-39)

A keresztény, remélhetőleg ez egyre világosabb lesz, nem „kedveskedik”! A keresztény szeret, elsősorban Istent szereti és Istennek a teremtményeit, mindenekelőtt az embereket. És ha ezek tévútra kerülnek, akkor a keresztény nem nyugszik addig, amíg minden hatalmában levő dolgot meg nem tett, hogy őket a helyes útra visszaterelje. Senkit nem kényszerítenek, hogy kövesse a keresztény elképzeléseket, de az a vehemencia, amivel még meghallgatni sem hajlandók ezeket, többet mond a világ szelleméről, mint minden más megnyilatkozás.

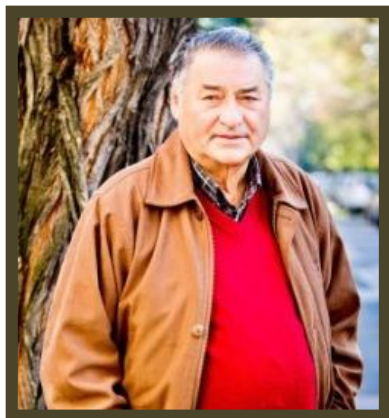
Nekünk keresztényeknek az a feladatunk, hogy egy üzenetet közvetítsünk, és aki ezt nem tartja „kedvesnek” és ezért be akarja tömni a szánkát, sőt még azt is megpróbálja, hogy a gondolatainkat is megtiltsa, csak azt bizonyítja ezzel, hogy semmit nem értett meg Krisztus üzenetéből, következésképpen neki kellene a leginkább beszélni erről.

Összefoglalva: Legyen elég a kedveskedésből, jöjjön végre az Isten és az emberek iránti igaz szeretet!

TAMÁSKA PÉTER

SZOLGÁLATMEGTAGADÓK

A rendszerváltásról és előzményeiről – bár hajdani reményeinken túlhaladt az idő – manapság divatos beszélni: a „magyar királyi tévében” történelmi show-műsor eleveníti fel a kort. Már-már alig akad egy-egy klisé vagy egy közhely napjainkban, amely hitelesen idézhetné fel a kései szocializmus korát, amikor az elvtárs megszólítás úgy is szólhatott, mint a kivégzőosztag sortüze.

Szemügyre vesszük az okokat és okozatokat, és néha visszasírjuk a régi rend tekintélyuralmát, és a fegyveres erők vaskos testiségét: a néphadsereg az idősebb, fegyvert viselt korosztályok szemében már-már népfőiskolának tűnik. (Sajnos, a magyar irodalomnak nincs olyan remekműve, mint

amilyen Josef Škvorecký, aki a Pléhkatonák című regényében a csehszlovák néphadseregről festett bájos életképeket.) Pedig az alapfelállás nem éppen főiskolai volt: műveletlen tisztok és bezupált altisztok álltak az egyik oldalon, a másikon pedig ott volt a sorozott legénység, amelynek legnagyobb gondját az jelentette, hogy úszhatja meg épségben a kétéves sorkatonai szolgálatot. S voltak olyanok, akik vallási és lelkiismereti okokból megtagadták a fegyveres katonai szolgálatot. Egy hívő embernek is lehetnek csalóka vágyálmai: nem az államhatalom képviselőivel való okos egyezkedés egy elv felett, hanem meghurcolás és bírói ítélet lett a sorsuk. 1979 és 1990 között ötszázötvenkét havi, azaz majdnem negyvenhárom évi összbüntetésben volt része annak a mintegy nyolcszáz bátor fiatalembernek, aki ezt az utat választotta. Legtöbbjük – csaknem hétszáz fő – Jehova tanúja volt.

Jehova tanúi, vagy ahogy a baracskai börtönben a smasszerek is mondták, a jehovák egy olyan vallás hívei, amely nem ismeri el a szentháromság dogmáját: Krisztust az Atya Istentől különálló személynek vallja, aki vissza fog térni a földre, hogy legyőzze a sátán uralmát. Az az idő, amikor jehovista fiatalok tömegesen megtagadták, hogy a szocialista állam védelmére fegyvert fogjanak, ritka világtörténelmi pillanatnak bizonyult: Reagan amerikai elnök, mint a „Gonosz birodalmáról” beszélt a Szovjetunióról, akár egy jehovista hittérítő. A magyar politikai vezetés taktikázott: miközben a minimumra igyekezett csökkenteni a politikai (államellenes) cselekményekért elítéltek számát a Kozma utcai Gyűjtőben, addig keményen fellépett a néphadsereg

fegyelmének védelmében. 1985-től a szolgálatmegtagadókat fogház helyett már börtönbüntetésre ítélték, és két évvel később, 1987 áprilisában már száznyolcvanöt fiatal töltötte így büntetését.

Mivel a kérdést a majdnem felhőtlennek mondható nyugati kapcsolatok miatt semmiképp sem akarták politikai ügyként kezelni, az elítéltek a baracskai büntetőintézetbe kerültek, ahol közveszélyes munkakerülők (kmk-sok), piti tolvajok, refesek (rendőrségi felügyelet alatt állók), prostituáltak („üzletszerű kéjelgők”), gépkocsibalesetek okozói és más gondatlan elkövetők (a híres G-körlet lakói) morzsolgatták a többi börtön és fogház lakóinál mozgalmasabb életüket. Ekkor jött létre a raboknak az a rövid ideig fennállt önkormányzata, az „öntevékeny szervezet”, amely meglehetősen nagy szabadságot biztosított számukra. Öreg baracskai (Anna majori) örök ma is nosztalgiával emlékeznek azokra a „szép időkre”, amikor jehovák ültek a traktorokon, és ők maguk másztak fel az őrtornyokba figyelni. A gondatlan elkövetők és a szolgálatmegtagadók száma akár négyszáz fölé is emelkedhetett, de körletükön két-három felügyelő dolgozott csak. (Ma ilyen nagyszámú elítélthez húsz felügyelő is kell.) A szolgálatmegtagadók 1989 elején – amikor az állam hatalmi eresztékei már recsegték-ropogtak – szabadlábra kerültek.

Róluk érdekes módon a demokratikus ellenzék, az SZDSZ őse híresült el. A lelkiismereti okokból a fegyverfogást megtagadó Keszthelyi Zsolt perét használta fel arra a Beszélő köre, hogy az emberi jogok megsértését a nyilvánosság és a külföld tudomására hozza. A per egy hónappal azután kezdődött, hogy az ENSZ emberi jogi bizottsága 1987 márciusában a fegyveres katonai szolgálat megtagadását emberi jognak ismerte el. Az ELTE bölcsészkarán röpcédulák jelentek meg, amelyek amnesztiát követeltek a szolgálatmegtagadóknak, a Fő utcai katonai bíróság előtt pedig egy kisebb csoport tiltakozott a per ellen. Hildebrand Róbert katonai bíró végül két és fél évben szabta ki a törvényben előírt börtönbüntetést. Több börtön megjárata után a pártvezetés úgy döntött, hogy Baracska helyett Márianosztrára dugja el a hirtelen híressé vált elítéltet, aki az Amnesty International politikai foglyokat nyilvántartó toplistáján egyszer az első helyre került. (A börtönöknek is voltak referensei a KB Adminisztratív Osztályán.) Itt többször bántalmazták őt, az időközben létrejött Keszthelyi-bizottság szerint a börtönvezetés tudtával. Nosztra fiatal parancsnoka ugyanakkor azzal fordult főnökeihez, hogy szállítsák el, mert egy ilyen kiszolgáltatott értelmiségit a felügyelők nem tudnak megvédeni a köztörvényesek dühétől. Végül 1989 elején – amikor már parlamenti bizottság tárgyalta az alternatív katonai szolgálat bevezetését – Keszthelyi Zsolt börtönbüntetésének hátralevő részét elengedték. Vagyis úgy bántak vele, mint bármelyik engedményre érdemes bűnözővel.

DRYP

LILIOMKERTI GONDOK BESZÉLGETÉS HARMATHY ILDIKÓVAL KÁPTALANTÓTI PIACÁRÓL.

Honnan eredt az ötlet, hogy termelői piacot nyisson itt, a Káli-medence szélén?

Hogy jutott eszembe piacot csinálni? Ott kell, kezdjem, hogy biológus-mérnöki képesítést szereztem a Budapesti Műszaki Egyetem és az Eötvös Loránd Tudományegyetem közös képzésén és rákkutatással kezdtem foglalkozni. A rákkutatás kapcsán gyorsan odajut az ember, hogy a megelőzésnél nincs fontosabb, hogy nem csak a rák gyógyítására kell fordítani a figyelmet, hanem legfőképpen a megelőzésre. Innen már nyilvánvaló, hogy a táplálkozásnak milyen fontos szerepe van az ember életében. A rákkutatás után a biogazdálkodás következett. Most nem részletezném évről évre az életemet, a lényeg az, hogy itt kötöttem ki Káptalantóti sarkába és 2002-ben egy dísznövény-kertészetet és bontott építőanyag kereskedést nyitottam. Abban az időben itt, a Káli-medencében régi házak felújításával foglalkozott cégünk, és, hogy ehhez legyen megfelelő építő anyag, felvásároltuk a régi házak bontásából előkerülő 'kincseket'. Az öreg házak autentikus felújításához régi, bontott anyag kell, amit csak akkor lehet venni, amikor bontanak, ami rendszerint nem esik egy időbe az építéssel. Akkor gondoltam, létre kell hozni egy kereskedést, hogy amikor felújítjuk a házakat, legyen mindig mihez nyúlni. A patinás, öreg építőanyag mellé jött a dísznövény, a régi szerelem, és itt ültem, kereskedtem.

Miként fordul a figyelme ismét az élelemre?

2002-ben nyitott a kereskedés és attól kezdve folyamatosan bővült. Felújítottuk az öreg házakat, majd a kerteket is építettük a házak mellé, a szívemhez legközelebb álló tevékenység, no meg a tanult szakmám. A kertépítő és a biológus egész közel áll egymáshoz. Szombat-vasárnap mindig én voltam az üzletben, és rendre bejárt hozzám a közeli Bács-hegyről egy hölgy, Pettenkoffer Viktória, aki már akkor kecskesajtot készített. Szombatonként a sajtját a Salföldi Természetvédelmi

Majorba vitte, hogy ott a turistáknak eladja. Az elképzelés nemigen vált be, mert nagyon sokszor csak osztálykirándulók látogatták a majort, akiket inkább a Coca Cola érdekelt nem a kecskesajt. Hazafelé mindig bejött Viki, aki maga is szerelmese a dísznövényeknek, én pedig addigra rendszerint már jó éhes voltam, és cseréltünk, ahogy ma mondanák bartereztünk. Ő adott nekem sajtot és vitt helyette dísznövényeket. Egyszer feltettem neki a kérdést, próbáljuk-e meg itt eladni a sajtját. Biológus-mérnökként fájó szívvel nézegettem, miként pusztul körülöttem a táj. Egy olyan táj, ami arra lenne hívatott, mint Provence, vagy Toscana. Hatalmas értékek vannak ebben a tájban, mégis egyre csak sorvad, egyre nagyobb a nyomor. Ide tartozik még, hogy a kereskedésbe a környékről sokan bejártak legalább egy muskátliért, különösen a nyaralótulajdonosok, de az itt lakók is, akik egymással nem biztos, hogy találkoztak, de én itt mindenkivel találkoztam. Mondtam Vikinek, vegyünk egy hűtőszekrényt ide, tegye bele a sajtjait, és aki jön muskátliért, egy városi, vagy pesti ember nagyon fog örülni, hogy házi kecskesajthoz is jut. De ő akkor elbátortalanodott, hogy baj lesz a Köjállal meg mindenféle engedéllyel. Feltettem neki a kérdést, hogy hol árusíthatná legalísan a sajtot. Azt válaszolta, hogy piacon. Mint őstermelő a termelői piacon árulhatná a sajtot. Abban a pillanatban jutott eszembe, hogy hova lettek a tájból a termelői piacok? Eltűntek a kiskertek, a házi kertek, háztáji sincs már, ez nyilván összefüggésben van azzal, hogy a piacok is eltűntek. Előregedett a lakosság, nem is tud olyan keveset termelni csak saját felhasználására, viszont a jövedelmét jól kiegészíthetné, ha a fölösleget kihozhatná a piacra. No de nincs piac. Még ehhez tartozik az is, ami abban a pillanatban nem jutott eszembe, hogy én Veszprémbe a Piac tér sarkán születtem, és amit életemben először láttam, az egy piac volt. A mai Hotel Veszprém helyén volt a városi piac. Akkor még ott vásárolt az egész város, oda hozták be a környező falvakból a termékeiket a gazdák. Elkezdtem kérdegetni az embereket, egyrészt a bejáró városi lakosságot, másrészt a helyieket és mindenki kitörő lelkesedéssel fogadta, hogy tényleg ide piac kell. Innen eredt valójában az ötlet. Ezek a beszélgetések 2005-ben zajlottak és 2007. július 15-én meg is nyitottam a piacot. Úgy gondoltam, kell legalább 15 különböző fajta terméket áruló ember, ahhoz hogy piacról lehessen beszélni. Volt néhány személyes ismerősöm a kecskesajtostól kívül is, egy mézeskalácsos, aki minden évben a Vörösmarty téren adta el portékáit és még más kézműves termelő. Így összejött 22 árus, velük indultunk.

Aztán híre ment egymás között is az árusoknak?

Hogyne, de hirdetést is adtam fel az újságban.

Ma már aligha lehet szüksége hirdetésre. Itt említeném meg honlapját (<http://liliumkert.lapunk.hu/>) amelyen szinte valamennyi árusának életrajza is olvasható.

Térjünk vissza a földre. Mekkora területen működik a piac?

Összességében a parkolóval együtt 3,5 ha, de hogy ebből a piac konkrétan mekkora, azt nem is tudom.

A sajtóban azt olvastam, hogy ez a terület még ma is szántóként van nyilvántartva és ebből különböző konfliktusai származtak.

Igen, amiatt hogy szántónak van telekkönyvezve. Hangsúlyozom, hogy én 2002-ben jöttem ide és a falusiak elmondása szerint 1989-be szántotta utoljára fel a TSz, mert utána felparcellázták.

Látom, házakat is építettek rajta. Ezt a sarok telket is a TSz-től vette meg?

Nem. A TSz-től valaki kárpótlásba kivette a területet, majd eladta. Nyerészkedés reményében vásárolta egyik, majd másik, míg végül visszakerült az önkormányzathoz. Az önkormányzat visszavásárolta és véderdőként akarta használni az akkor már eléggé beakadosodott területet. Aztán megvettem az önkormányzattól.

Értem, tehát a terület a saját tulajdona. Nem lehetett volna idejében művelési ágváltozást kérni rá?

Lehetett volna és kértem is. Pontosabban mielőtt megvettem volna, öt éven keresztül béreltem az önkormányzattól kereskedés céljára, igaz nem az egész területet, hanem csak egy részét a kereskedéshez. Az akkori polgármester el is indította a terület átminősítését. Közben a polgármestert leváltották, jött a következő, majd az utána következő és ez az átminősítési feladat elakadt. Még hozzá azért akadt el, mert mire elkészült a rendezési terv – melyben ez a terület már kereskedelmi övezetként szerepelt – kiderült, hogy ellentétes az időközben módosult Balaton-törvénnyel. A községnek újra kellett volna terveztetni, de erre már nem volt pénzük. A tervező iroda azt tanácsolta, hogy az új rendezési tervnek a külterületre eső részeit hatályon kívül kell helyezni. Így is tettek, a terület ismét szántó lett, anélkül, hogy tudtam volna róla. A magyar törvények értelmében nekem kellett volna tájékozódnom arról, hogy a terület milyen döntést hozott. Az ember azt gondolná egy ilyen kis faluban, hogyha egy ennyire fontos döntés születik, arról tájékoztatják az érintettet. Az akkori polgármester mindennap háromszor autózott itt el, sokszor be is jött beszélgetni, de ezt egyszer sem említette. Nem hinném, hogy rosszindulatból, nyilván nem gondolt arra, hogy ez engem személy szerint hogyan érint.

Ezután elindult a huzavona?

Igen, megnyitottuk a piacot 2007-ben és következtek az állandó harcok. Akkor az volt a szabály, hogy betonozzam le, kerítsem be, mert akkor még egyetlen egy piactörvény volt és ugyanaz vonatkozott ránk is, mint a Lehel-csarnokra. Iszonyatos beruházásokat kellett volna csinálni ahhoz, hogy itt piac üzemeljen. Mára ez a törvény megváltozott hála Istennek, és nem kis részben a harcaimnak is köszönhetően, de akkoriban ez még így volt. Mindenesetre 2009-ben jutottunk egyezsége a hatóságokkal, hogy nem betonozunk, nem csinálunk semmit, merthogy értelmetlen, és elkészítettünk egy építési engedélyezési tervet, hogy kulturáltan kialakítsuk itt ezt a területet. Amikor ezt be akartuk adni az építési hatóságnak, akkor tudtam meg, hogy vissza vagyunk minősítve szántóvá. Az építési hatóság akkor, ahelyett hogy gyorsan átminősítette volna a területet, hozott egy bontási végzést.

Egyébként a szükséges előírásoknak, víz, WC, stb. már megfelelt a piac?

Mindenféle higiénias előírásnak megfelelünk. Ma a termelői piac engedélyeztetése, annyiból áll, hogy bemegy az ember az önkormányzathoz, kitölt egy A4-es papírt, befizet 3.000 Ft illetéket és kész van. Ott aláíratnak velem egy papírt, hogy az aktuális rendelkezéseket betartom. Többször járt itt a hatóság és az előírások betartását ellenőrizte. Mindennek megfelelünk. Egyedül az a baj, hogy a bontási határozatok miatt a területhasználat az előírásnak nem felel meg.

Még mindig nincs meg a piac hivatalos üzemeltetési pecsétje?

Hát igen. Azért, hangsúlyozom, hogy azért, mert ezt az A4-es papírt nem fogadja be egyetlen hatóság sem a területre kiírt bontási határozat miatt.

Most, hogy megismertük a piac-kálváriát kanyarodjunk vissza az árusokhoz. Hogyan válogatta az árusokat?

Az élelem tekintetében szigorú vagyok, az egyéb tárgyak esetében nem érdekel az áru származása. Kézművesek vannak zömében, néhány kereskedő, inkább hangulatkeltő különlegességekkel, és régi holmikkal. Az élelem tekintetében viszont nagyon szigorúnak kell lenni. Esetemben nem nehéz, mert akik itt élelmet árulnak, azokat személyesen ismerem a gazdálkodásukkal együtt. Ráadásul ez egy zárt közösség, ha valaki azzal próbálkozik, hogy a nagybaniról hozza ide az árut, azt azonnal megtudjuk. Ha idejön valaki idegen áruval, a szomszédja úgyszólván tudja, hogy három négyzetméter sincs felásva a kertjében. Itt nincsenek csodák, kijárok, megnézem a gazdálkodásukat, de hangsúlyozom, személyesen ismerem mindenkit.

Befejezésül ejtsünk szót a terveiről is. Feltételezem a terület átminősítése áll az első helyen?

Nem, egyáltalán nem. Azt kell jól látnia, hogy piacot nyitni bárhol tudunk. Ha azt mondják, hogy zárjam be, bontsam le, ez csak a bürokráciának az értetlensége. Miért kellene valamit, ami jól működik, ami senkinek sem árt a világon, sőt az embereknek jövedelmet is hoz és a magyar államnak büszkeséget, felszámolni.

Mi történik, ha bezárják ezt a piacot? Akkor az történik, hogy három perc alatt nyitunk valahol máshol egy piacot, ahol ugye már a területhasználat nem korlátozott. Kitöltöm ezt az A4-es papírt és átjönnek az árusok. De a legnagyobb baj nem ez, hanem az hogy ezek az emberek, akik fantasztikus dolgokat termelnek, a hét éve nyitva tartó és az ország egyik legjobban működő piaca dacára, nem képesek az egyről a kettőre jutni. Az állam nem támogatja a kicsiket. Az a baj, hogy a legtöbben már be sem adnak pályázatot agrártámogatásra. A harcaim nem azért folynak, hogy ez a piac életben maradjon, hanem a magyar agráriumért harcolok. Azt szeretném elérni, hogy a magyar agrárium visszakerüljön méltó helyére.

Nagy falatnak tűnik, ha ebben a szép, vonzó és életre vágyó tájban ezen a „tenyérnyi” földön ekkora paragrafus tömeggel kell viaskodnia most is.

Nem így gondolkodom. Nem elsődleges célom, hogy ebből megéljek. Megélek belőle, úgy ahogy. Azt gondolom, hogy van egy alaptörvényünk. Ebben az alaptörvényben lefektetett alapvető jogaink közül legalább tizenötöt sért az, ahogy velünk bánnak. Egyszerűen nem lehet úgy bánni emberekkel, hogy a megélhetésük nem fontos. Állítsátok vissza a szántót, nem érdekes, hogy szántani senki nem akarja. Inkább álljon csendben, magában, mint annyi más vidéki táj, vagy ház, a csendes enyészetnek átengedve. Nem akarom, hogy a gyerekeimnek ilyen szemléletben kelljen élni, és azt sem akarom, hogy elszakadjanak innen. A gyerekeim barátainak a fele külföldön van. Az egyik kofának négy gyereke van külföldön, soha nem látja az unokáit, az unokák nagymama nélkül nőnek fel, és ez tarthatatlan. Nem akarom ezt a világot hagyni örökül.

Igen jól hangzó végszó ez a szép program, legyen türelme, kitartása hozzá!

HÁLA

Bánat és öröm
estére, amint nézem
ajándékaid.

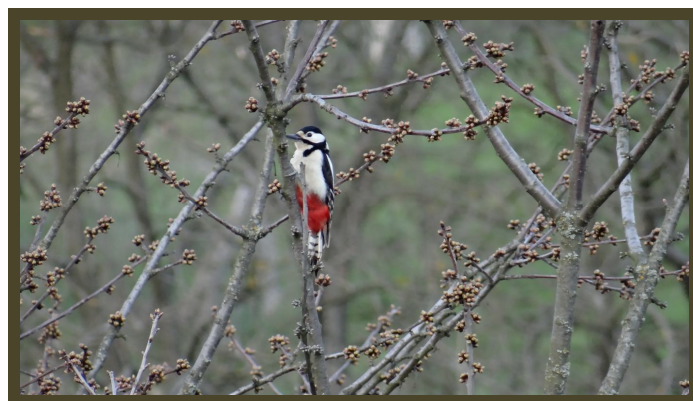
Háló Gyula

DRYP

MIRŐL MI JUT AZ ESZEMBE

április elsején, ha nem tréfának szánom

Egy hónapja még csak bizakodtunk, hogy a langyos tél után nem látogat meg egy virágbimbó fagyasztó lehelet. Mint a korábbi években ez gyakran megtörtént. Eleddig ha előfordultak is fagyos éjszakák, igazi kárt nem tettek még a kibomló kajszibarack virágokban sem. Bizakodjunk tovább tehát. Úgyis fogytán van a baracklekvár a kamra polcain.

Fogytán, mert tavaly ugyan a márciusi hóesés idején még nem voltak virágban a fák és szép termés ígérkezett. Érésidőben viszont valamelyik monília szinte a szemem láttára szüretelte le előlem a javát. Mintha csak egy animációs filmet néztem volna úgy veszett oda a termés.

Csupán a maradék került üvegekbe.

Az enyhe tél megkímélte a fügebokrot is. Alig bomlottak ki levélrügyei s már apró fügek sorakoztak ágain. Korábbi években április elején az elfagyott vesszők kimetszésével bajlódtam, a maradék élők pedig kószolónak is kevés terméssel zárták az őszt. Volt év, amikor szalmával fontam körül a fagy ellen az ágait s még egy lélegző zsákot is húztam rájuk rögzítésül, mégsem hálálták meg gondoskodásomat. A szalmában jól teleltek az egerek, a vesszők meg nem.

Idén talán jut belőlük befőzésre is. Sőt, gyerekkoromban a Nagyanyám kertjében gondozott fügebokor terméséből Anyám még bort is készített. Apám ezért sokszor

kedvesen csúfolódva weinmachernek nevezte, ami alatt borpancsolást értett. Bizony pedig felvette a versenyt a sokputtonyos tokajival is a laikusok poharában. No de erre még várni kell, addig nézzünk körül a kertben.

A kajszi barackfák már kibontották virágaikat s hívogatják a méheket. Szerencsére egy alföldi méhész betelepült a zsákfalunkba – igaz csak néhány tíz kaptárral, ezért amolyan kétlaki módon tölti itt idejét, mint néhány városi bebíró. A méhei viszont állandó lakosok. És már dolgoznak. A munka sorát az akácossal szokták befejezni, addigra a gyümölcsfákkal rendszerint végeznek. Tovább szemlélve a fákat az őszibarack még nem virágozik és az almán sem pattantak meg a rügyek. A lemosó permetezéssel még most sem késnék el, ha nem a kajszihoz időzítettem volna a kezelésüket. Kedvenc szelídgesztenyénk pedig még most is őrzi gallyain a tavalyi száraz leveleit. Mögötte a cinkeodúnak idén sem akadt lakója, pedig minden EU előírást figyelembe vettek készítői. Széncinkéink mégis a mindig sok zaklatással járó levélszekrényünket részesítik előnyben.

A harkályok viszont már dobognak. Ezzel a dobpergésre emlékeztető hanggal jelölik ki birtokukat – ornitológusok ezt revier-nek nevezik – ahová más harkályoknak nem tanácsos betelepülni.

A jó fülű madarászok még a különböző fakopáncsokat is meg tudják határozni a dobszólójuk alapján. Merthogy más ritmusra dobol a fekete harkály és megint más ütemet kopog a nagy fakopáncs ismertebb nevén a tarka harkály. A képen éppen a kertvégi öreg cseresznyefánkról üzent.

MAGÁNY

Tüzedbe vonj, Uram!
Ne bánd, ha fáj nekem,
de inkább perzselő
közelléted legyen,

inkább, mint ez a kín,
mit hiányod teremt.
Ne hagyj magamra, ne,
arcod fényét ne rejtse!

Háló Gyula

KÖNYVAJÁNLÓ

A szerző a tengelici evangélikus lelkész felesége, zenetanár, kántor, hitoktató és – nem melleleg – ötgyermekes családanya. Mesék, tárcák, igaz történetek gyűjteménye ez a kis könyvecske, melyeknek szinte mindegyike – nem didaktikus stílusban – hordoz „felekezet-független” keresztény mondanivalót. Meséi kicsit Lázár Ervin világára emlékeztetnek – nem véletlen, hogy – többek között – ő biztatta írásra. Néhány tárcája már megjelent az „Evangélikus Élet” c. újságban, de ez az első könyve.

Kicsik és nagyok egyaránt élvezettel olvashatják; megmelegíti a szívüket...
(Megjelent a Luther Kiadó gondozásában, 2013-ban.)

TÓCSATÜKÖR

Vannak borús napok, amikor sötét felhők borítják életünk eget. Van, amikor elveszítjük az örömeinket, reményünket. Még felnézni sincs erőnk. Ilyenkor jó egy kis tócsa, amelyben itt lenn is tükröződik valami a fentből. Ezek az írások is ezért születtek.

Hogy lehorgasztott fejvel is megpillanthassuk az eget, az Égi Jóságot – legalább egy kis tócsatükörben. Szeretettel minden olvasónak:

Füller Tímea

ARANYKA, BIBORKA ÉS KINCŐSŐ MESÉJE

RÉGESTELÉN-RÉGEN TÖRTÉNT ez az eset, amelyet most elmondok nektek. Olyan régen, hogy akkoriban az emberek még nem fényképeztek a telefonjukkal. Sőt nem is volt mobiltelefonjuk. Sőt még azt sem tudták, hogy szeretnék, ha lenne. Na jó, ilyen ember még ma is akad egypár, de azok azért elég furcsák, nem?! Am abban az időben, amelyről mesélek, a világnak ezen a táján senki nem vágyott mobiltelefonra – se kamerásra, se kamera nélkülire. Szinte hihetetlen, ugye?

Szóval ebben a távoli időben élt egyszer errefelé egy király. Na, nem olyan nagyon hatalmas király volt. Inkább csak olyasféle, mint te vagy én. Mert ha jobban belegondolunk, mindnyájan királyfiak meg királylányok vagyunk, éppen csak a birodalmunk mérete különbözik egymástól. Van, akinek egy egész ország jut, másnak csupán egy kis házikó a hozzátartozó virágoskerttel. Megint másnak egyetlen szoba, sőt akad, akinek csak a saját bőrén belüli terület. A birodalom nagysága bizony sokféle lehet, de attól még a maga területén mindenki uralkodhat – legalább saját magán.

Na, de hogy szavamat ne feledjem, volt ennek a királynak három lánya. Azt nem tudom, milyen sorrendben születtek, de a nevükre véletlenül egész pontosan emlékszem. Aranyka, Báborka és Kincső, így hívták őket.

Szépek voltak a királylányok, mint a harmatos rózsza, meg jók is, mint a kislányok az apjuk szemében úgy általában. Szerette őket az öreg király nagyon, egy nap éppen ezért elhatározta, hogy megajándékozta mindhármukat. Gondolkodott, gondolkodott három nap, három éjjel, hogy mi lehetne a megfelelő ajándék, ami igazán hasznos lenne a lányai számára, meg örömük is telne benne. Végül a homlokára csapott, és boldogan felkiáltott:

– Tudom már! Egy-egy fényképezőgépet veszek nektek! Hadd örökítsék meg a számukra kedves pillanatokat. A felfedezett szépségek ne hervadjanak el nyomtalanul, maradjon róluk valami kézzelfogható emlék, tapintható vigasztalás a borúsabb napokra.

Nem is tévovázott sokat, hanem azonnal beszerezte a három masinát. Előre örült az öreg király, elképzelte, mi minden lesz majd a képeken. Hogy adogatják majd a lányok kézzel a fotókat - mind a hetvenötöt -, miként osztják meg egymással az élményeiket.

Az ám, hetvenötöt, mert akkoriban még csak huszonöt kép fért egy tekerces filmre. Az embernek jól meg kellett gondolnia, mit akar megörökíteni az őt körülvevő világból, hiszen a huszonöt kép gyorsan el tudott ám fogyni. És ráadásul az idő tájt még nem lehetett azonnal visszanézni a képeket, nem volt lehetőség törölni sem az esetleg rosszul sikerülteket, hanem ki kellett várni, míg az egész filmtekerces tele lesz, aztán elő kellett hívatni. Addig, amíg ez meg nem történt, az ember nem láthatta, mi került a filmkockákra. Mire kézbe vehette az elkészült képeket,

bizony napok, olykor akár hetek is eltelhettek. És a film meg az előhívás nem is volt olcsó mulatság.

De az öreg király most nem törődött az árral, hanem – mint mondtam – örült, hogy megajándékozhatja a lányait ezzel a huszonöt-huszonöt lehetőséggel. Hej, örültek is neki a királylányok. Irultak-pirultak, tapsikoltak, ujjongtak, ugráltak, tervezgettek késő estig boldogan. Aztán véget ért az a nap is.

Reggel pedig mindenki elindult a maga útjára. Aranyka átsétált a közeli ékszerüzletbe, előszedte a régóta nézegetett kincseket, aztán sorban lefényképezte őket. Csillogtak-villogtak az ékszerek, gyöngyök, drágakövek. Be is telt velük a filmtekerces egyhamar. Aranyka szomorúan nézett az utolsó két gyémántos karkötőre, amelyet már nem tudott megörökíteni. Futott is haza az édesapjához, hogy egy újabb tekerces filmet kérjen, de az öreg király türelemre intette:

– Várj csak, lányom! Hamarosan készen lesznek a testvéreid is, akkor majd együtt megnézzük, ki mit talált.

Báborka, a második királylány nagyot sétált aznap. Körbejárta a kedvenc üzleteit, minden csinos ruhát felpróbált, és amelyek jól álltak neki, azokban szépen lefényképezte magát. Jól mulatott, és titokban azt is remélte, hogy talán a legelőnyösebb ruhadarabokkal sikerül a ruhatárát gazdagítania. Sürgette is az apját: hadd mutassa meg gyorsan az elkészült képeket, de az öreg király őt is türelemre intette:

– Várj csak, lányom, hamarosan elkészül majd a testvéretek is, akkor majd együtt megnézzük, ki mit talált.

A harmadik lány, Kincső csendesen, figyelmesen rőtta az utcákat. Sok szépet látott, színes virágokat, tarka lepkéket, fényes hátú bogárkákat, de úgy érezte, nem ezeket keresi. Szerette ugyan a természet szépségét, éppen ezért ott élt már mindez a szívében sokkal gazdagabban, mint ahogyan a film megörökíthetné. Sejtette, hogy egy kép nem adja vissza a virág illatát, a lepke szárnyának libbenését, ahogy felkapja a szél, és a bogár aranykeretes, csöpp szemében megcsillanó fény sem látszana rajta. Ment hát tovább töprengve.

Egyszer csak meglátott egy padon két gyereket. Az egyik csokis kekszest eszegetett egy zacskóból nagy elmélyülten. Észre sem vette a mellette ülő másik gyerek sóvárgó tekintetét. Kincső nézte őket, aztán odalépett hozzájuk, és mindkettejüket megkínálta a saját süteményes dobozkájából. A kicsik csodálkozva szorongatták a nagy darab finomságot, egymásra mosolyogtak, apró falatokban ízlelgették az édességet, harangoztak a lábukkal, közben pedig közelebb húzódtak egymáshoz, és beszélgetni kezdtek. Nevetgéltek, a lepottyanó morzsákért odarebbenő verebeknek is törtek egy kis süteményt, és örömmel figyelték a kismadarak vidám ugrándozását. Na, ezt a pillanatot örökítette meg Kincső - megszületett az első kép.

A királylány ezután a piactér felé indult. Egy asszony gyönyörű rózsákat árult. Kincső megdicsérte az árúját, és vett egy kis csokorral. Amikor megköszönte a gondos kiszolgálást, az asszony arca mosolyra simult. Katt – itt is készült egy fotó.

A pályaudvar kijáratánál mindig ott ült és koldult egy kócos hajú hajléktalan lány. Kincső az ölébe tette a rózsacsokrot. A lány hitetlenül, csodálkozva nézett föl rá, arcán óvatos félmosoly jelent meg, aztán boldogan az illatos szirmok közé hajtotta az arcát. És megszületett a harmadik kép.

Az étterem előtt kikötött kutyának csak egy tálka friss víz kellett a boldog farkcsóváláshoz. A padon ülő nénikének csupán valaki, akivel galambetetés közben pár szót válthat. Az iskola mellett a focizó kisserácok kirepült labdáját a királylány dobta vissza. A buszon hazafelé pedig egy gondterhelt asszony kislányával csevegett, játszott pár megállónyt. Csengő-bongó gyerekkacagás és a fáradt szemekben szelíden megcsillanó fény lett a jutalma.

Otthon a királyné, Kincső édesanyja egyedül készítette a vacsorát. Amikor meglátta, hogy lánya kérés nélkül megteríti az asztalt, hálás mosoly jelent meg az arcán, és a királylány örömmel készítette el a nyolcadik fényképet.

Aranyka és Bíborka haragudott a testvérére, amiért ilyen szuszimuzsi módon készülnek a fotói, de az öreg király megsimogatta Kincső fejét:

– Jól van, lányom, nincs semmi baj. Nem kell elkapkodnod, nyugodtan várd csak ki a legszebb pillanatokat. Ti pedig – intette a másik kettőt – örüljétek, hogy ennyi szépet találtatok egyetlen nap alatt! Hamarosan megszthatjátok velünk is mindazt, amit láttatok.

Teltek a napok, Bíborka és Aranyka várt, Kincső pedig lassan-lassan elkészült az egész tekercs filmmel. Már csak az előhívást kellett megvárni. Hej, izgultak, toporogtak a lányok, nehezen bírták a várakozást. Mert várakozni bizony már abban a réges-régi időben sem volt könnyű.

Végül aztán eljött a pillanat. Minden királylány kapott a kezébe egy-egy borítékot a képeivel. Összeült a család, hogy együtt nézhessék meg a fotókat.

Hogy, hogy nem, először Aranyka fényképei kerültek az asztalra. De amilyen izgatottan várta ezt a pillanatot, olyan csalódott volt: a borítékban egy halom fekete papírt talált csak. Mert a nagy sietségben elfelejtette levenni a lencsét védő sapkát. Bizony el is sírta magát bánatában, annyira sajnálta, hogy nem mutathatta meg azokat a csillogó szép holmikat a családjának. Vele szomorkodtak a többiek is, vigasztalták, ölelgették a testvérei. Csak amikor már nem potyogtak a könnyei, akkor vette elő Bíborka a saját képeit a borítékjából.

De jaj, ő meg annyira el volt foglalva magával a fotózásnál, hogy nem állította be az élességet, így csupa homályos, színes folt, elkenődött, tarka köd látszott a képein, semmi más. Búsult Bíborka, sajnálta az egész családjá. Dédelgették, ölelgették, míg valamennyire megvigasztalódott.

Ezután került az asztalra Kincső borítéka. A harmadik királylány mosolyogva terítette szét az asztalon a képeit. Mind csupa fény és derű. A család minden tagja mosolyogva csodálta meg, adogatták kézzől kézre a fotókat. Mindegyikük rajta volt egy-egy boldog pillanatában: édesapa a gyümölcsfái között, édesanya, miközben az asztalra teszi a finom, gőzölgő levest. Aranyka virágokat igazgat egy vázába elmélyülten, Bíborka önfeledten táncol, csak úgy pördül a szoknyája, libben a haja. És ott a galambetető néni a parkból, a kacagó kislány a buszról, a hálás szemű kutyus, ismerősök és ismeretlenek. Mindenkinek az arcán, a szemén megcsillan valami. Valami belülről jövő szépség.

A család sokáig nézegette a képeket ezen az estén. Közben beszélgettek, teát iszogattak, történeteket meséltek. Vidáman voltak.

– Nagyon szépek a képeid, Kincső. Köszönöm, hogy megajándékoztál velük bennünket - mondta végül az öreg király. – Örülök, hogy ilyen remek estét tölthetünk együtt. Úgy gondolom - bár nagy kiadás -, megérné még egy ilyen lehetőséget adni nektek. Remélem, másodszor Aranyka és Bíborka képei is sikerülnek. Te pedig, Kincső, folytathatod, amit elkezdtek

A harmadik királylány tétován elmosolyodott:

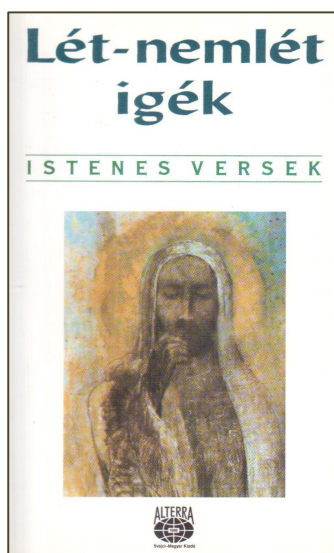
– Köszönöm, édesapám, folytatom. De azt hiszem, ahhoz nekem már nem kell fényképezőgép.

KOPONYÁK HEGYÉN

Szívek hóparazsában fürdik
a Hold,
Jégkiszikrák közt didereg az
isteni bánat,
Nappal csillám-odújában
éj-bagoly sikolt,
Kereszten halódik a testté
lett bocsánat.

Batári Gábor

*Aki volt, Aki van, Aki
eljövendő, a Mindenható,
akit Istenként szoktunk
megnevezni,
a lét kútforrása, ugyanakkor
a nemléte is.*

*(Mert hát honnan eredne a
Léthe folyam a feledés, a
nemlét vize?)*

*Az örök Ige dinamikus erő,
az ellentétek dialektikus
szintézise.*

*Tagadói önlétüket is
tagadják, de az Ő hatalmát
erősítik.*

*Minden kimondott vagy leírt szó akarva-akaratlanul Őróla
vall, ezek a lét-nemlét igéi.*

(Ethosz könyvek 1. – Alterra, 1998)

ARS POETICA

*Egyre csak
keresem
Őt, s talán
magam,
hogy egyszer égbe
penderít
a rejtőző Nincs,
Aki van.*

LÉT-NEMLÉT IGÉK

*Voltál és mégis lettél.
Sírgödörbe világfát ültettél,
„lett”-ként sírtál és kacagtál,
valóként izzadtál, vacogtál.
Lettél, pediglen voltál.
Szívembe parazsat szórtál,
bárcsak, bárhacsak volnál,
nem röffeszkednék disznóólnál.*

Batári Gábor

*Azért imádkozunk, ha távozni kell,
hogy előre tudjuk, ha közelít a perc,
és tudatunkat időben lecsendesítve adhassuk fel a testet.
Hogy semmi se kössön az utolsó pillanatban,
amikor visszatérünk a születésen és halálon túli első
Tudatunkhoz,
Teremtőnkhez.*

Csutkai Jenőné, Szabó Márta, Mártuska
életének 87. évében, 2014. április 7-én
eltávozott evilági életéből.

Május 5-én, délután 4 órakor
összegyűlünk a Piarista Kápolnában,
(Budapest V. Piarista köz 1.)
hogy szellemével együtt ünnepeljünk.

1011 Budapest, Szalag u. 4. I. em. 3. a.
Tel: 1-201 4316, email: est@ursusgallery.com